

אגעד אנק

על פרשת השבוע

יום טוב שבועות תשע"ח

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

יום אחד הוסיף משה מדעתו (שבת פז, א)

וזה העניין שמשה הוסיף יום אחד מדעתו עשה זאת ככוונה מיוחדת כי כאשר יראו ישראל כי יום המוגבל הגיע ואין השי"ת נותן את התורה אז יחשבו כי אינם ראויים אל התורה ויה' להם שברון לב ושפלות ואז יהיו מוכשרים ביותר לקבל את התורה. וזה "מדעתו" זה היה דעת משה שאל התורה צריך להיות לב נשבר, ובזה יוכל לקרב לב ישראל לאביהם שבשמים. ומתוך בזה קו' המגן אברהם איך אנו אומרים בששי בסיון "יום מתן תורתנו" והלא לא ניתנה התורה רק בז' בסיון, ולפי"ז נחא דבאמת יום הששי גרם כל הקבלה כיוון שזה הביאם לידי הכנעה להיות ראויים לכך. (מאיר עיני חכמים)

דרש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא בריך רחמנא דיהב אוריין תליתאי לעם תליתאי על ידי תליתאי ביום תליתאי בירחא תליתאי כמאן כרבנן: (שבת פח, א) כתב רבינו ניסים גאון: דרש ההוא גלילאה עלי' דרב חסדא בריך רחמנא דיהב אוריין תליתאי: תורה נביאי' וכתובי'. ביום תליתאי: ביום שלישי פרישה, כרבנן דאמר בחמישי עבד ליה פרישה. ע"י תליתאי: ע"י משה שהוא שלישי, אהרן ומרים ומשה. לעם תליתאי: כהנים לוי' וישראל. בירח תליתאי: בחודש השלישי, ניסן אייר סיון, ובסיון ניתנה התורה. והוסיפה ההגדה בדבר זה אותותיה משולשים: כלומר שהתורה נקרת אמת שנאמר (משלי כג) אמת קנה ואל תמכור ומספר אמת ג' אותיות. וישראל בני אבות ג': אברהם יצחק ויעקב. משבט שלישי: ראובן שמעון לוי. ומן לוי נולד משה שעל ידו ניתנה תורה. לוי יש בו ג' אותיות, משה ג' אותיות, ונצפן ג' ירחים כדכתיב (שמות ב) ותצפנהו ג' ירחים. ובזה אמרו אמר ר' לוי הא למדת שכל מעשה אותו היום היה משולש. וכגון זה עוד יש במדרש ילמדנו (תנחומא פרשה יתרו) הלא כתבתי לך שלישים אמר ר' יהושע בן נחמיה הן תורה שאותיותיה משולשות אלף בית גימל והכל היה משולש תורה משולשת: תורה נביאים וכתובים. משנה משולשת: תלמוד הלכות ואגדות. תפלה משולשת: ערב ובוקר וצהריים. קדושה משולשת: קדוש קדוש קדוש. ישראל משולשים: כהנים לוי' וישראלים. ומשה: אותיותיו משולשים. וכו' לשלשה ימים נתקדשו: שנאמר (שמות יט) והיו נכונים ליום השלישי.

יש להבין תורה מסופר כל כך במספר הג' שניתנה בו תורה.

ואפ"ל, דנה המיוחד אחד מסמל את ה"יש" את ה"אחד", דהיינו עצם ההתהוות יש מאין, מספר הב' מסמל את הנוסף, ואת השינוי והצירוף, תחילת כל בניין מוכרח שיהיה מורכב מב' חלקים, ואילו מספר הג' מסמל את ההמשך, והריבוי.

יסוד זה אנו מוצאים בהרבה מקומות: כגון, איש ואשה, המטרה היא התולדה שזה המספר הג' המורה על ההמשך.

כך אומרים אנו בתפילה בכל יום ב"ובא לציון": "קדוש קדוש קדוש וכו' קדיש בשמי מרומא עלאה בית שכינתה. קדיש על ארעא עובד גבורתה. קדיש לעלם ולעלמי עלמיא", דהיינו שהפעם הג' שאומרים "קדוש" הוא "לעלם ולעלמי עלמיא".

בגמ' פסחים ישנה את הסוגיא של "זוגות", הזוגות הינם מזיקים שאינם חפצים בהמשך, ולכן כשמצרפים מספר הג' מתבטל כחם. ולכן "בתלת הוו חזקה", שמורה על המשכיות כיוון שכבר ג' פעמים.

בברכת כהנים, אומרים ברכיני בברכה ה"משולשת" וכו', ג"כ להורות על עניין המשכיות הנרכות.

כיוון שכן, ניתנה התורה דווקא במספר הג', לרמז על כוחה שכל המשך העולם תלוי בכח התורה, הן במובן הכללי שקיים העולם תלוי בתורה והן במובן הפרטי שהתורה צריכה להיות באופן של המשך תמידי ללא הפסק כלל וכלל.

(ציוני תורה)

עצרת תהיה לכם

הנה החילוק בין יהודי לגוי, שגוי אין לו שום מעצור בעולם, הוא יכול להסתכל בכל אתר ואתר ולאכול בכל אתר ואתר ולדבר ולעשות ולחשוב כל מה שעולה על רוחו המטורף, ביום השבועות קבלנו מעצורים לכן נקרא חג השבועות 'עצרת', שכל מה שהוא עושה מדבר וחושב יש לו הגבלות, אסור לו ללכת לתאיטרון יש שלט 'עצור' אתה יהודי אל תיכנס, וכן בכל מחשבה של עצבות ומרה שחורה יש לפני זה שלט 'עצור'. וכן לפני כל דיבור אסור וכו', לכן נקרא מתן תורה 'חג העצרת', שקבלנו באהבה ושמחה להיות עצור, אמרנו נעשה

ונשמע להיות מוגבל מרוב דברים בעולם, אנו מגבילים עצמינו לכבוד שמים, ה' בחר בנו להיות עם הנבחר, לעצור עצמנו לשמור על כל איסורי תורה.

אדם הוא עצור, אינו יכול לקנות כל כלי שהוא רוצה, אינו יכול לדבר עם כל פלאפון שהוא רוצה, ואינו יכול לשבת ליד כל מחשב שהוא רוצה. כל זה הוא בעולם הזה. כשבאים למעלה לאחר מאה ועשרים, כל הדרכים הטובים פתוחים לו, אשרי לו. אך מי שלא נעצר בעוה"ז, כשהוא עולה למעלה, יש לפניו הרבה 'עצור', יש כאן היכל שנותנים כאן עונג והנאה לנצח, מי שלא נעצר כאן, יש לו 'עצור' שם, אסור לו להכנס לשם. הוא סובל על עצירות נעביך, אשרינו מה טוב חלקינו שאנו נעצרים כאן ולא נצטרך להעצר שם. ולא רק זאת, אלא שהקב"ה יודע שכל הדברים האלה שחסך מאיתנו הרי הוא טובה לגוף ולנפש, ומי שאינו עוצר עצמו במה שצריך לעצור, הרי הוא כשותה מים מלוחים ואינו בא על סיפוקו עד יום מותו, רחמנא לשזבן.

(הגרמ"י רייזמן)

כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל (שמות יט)

יש להבין כפל הלשון ושינוי הלשון, נראה עפ"י משראז"ל שהמלאכים קטרו וזמרו תנה הודך על השמים [תהלים ח ב] שהיו רוצים לקבל התורה, ואמר הקב"ה למשה אחוז בכסא כבודי והשיב להם תשובה, אמר להם משה נשים יש ביניכם משא ומתן יש ביניכם וכו', והודו המלאכים לדבריו, עיי"ש בדבריהם ז"ל [שבת פח ע"ב], והנה יש להתבונן, דודאי גם המלאכים ידעו שאין להם שייכות בפשטיות התורה לא תנאף לא תגנב וכו' וכיוצא, אבל נפשם יודעת מאד דעיקר התורה היא בפנימיותה מילין לצד עילאה תמלל, אם כן לפי"ז אין תשובת משה תשובה, והנה הבנתי תירוץ לדבר מדברי הרב הגדול חיד"א זלה"ה דהמלאכים שטענו תנה הודך על השמים באו בטענת מצרניות דינא דבר מצרא, והנה לפי"ז טענתם טענה, אבל קיי"ל אם יגיע איזה פסידא כל דהו למוכר אם יעמוד הממכר ביד המצרן אין טענת המצרן טענה, וכאן כיון שהמלאכים אינם יכולים לקיים התורה בדרך הפשט, אם כן מיקרי כביכול פסידא למוכר הוא נותן התורה ואין כאן דינא דבר מצרא, וזה הוא תשובת משה, וזה שאמר השי" כה תאמר לבית יעקב (הם המון עם שאינם יכולים לקבל התורה רק בדרך פשט) ותגיד לבני ישראל (הגדה דברי חכמה בעלי מדריגה הנקראים בשם ישראל כידוע והמה יודעים לקבל התורה בדרך סוד), הנה הקדים זה השי"ת בנתינת התורה בכדי שיהיה לטענה נגד המלאכים.

(בני יששכר)

באותה שעה שעלה משה לקבל התורה בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה עשה בו הקב"ה קלסטיין של פניו של משה דומה לאברהם, אמר להם הקב"ה אי אתם מתביישין הימנו, לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו (שמות רבה כח, א)

י"ל דבאמת יש להקשות כיצד היה אפשר לנצח את המלאכים בטענה כזו שלא נכונה כלל, וכי המלאכים אכלו אצל אברהם, הרי בכלל לא שייך אצלם אכילה, כדברי רש"י על הפסוק (בראשית יח, ח) "והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו" - נראו כמו שאכלו.

אלא, אפ"ל שהקב"ה רימוז בזה למלאכים שהתורה שייכת ומתאימה למשה וישראל שהם בעלי נימוס, וזהו שאמר להם "לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו", כלומר כשירדתם אתם לאאע"ה בדמות אנשים ירדתם, ואף שאברהם הכיר בכך וידע שאתם מלאכים [כדברי הרמב"ן], בכל זאת לא העליב אתכם ולא גילה סודכם לאמור לכם "מלאכים אתם", אלא אדרבה, התייחס אליכם כמו לאנשים בהכנסת אורחים והכנת כל מיני מאכלים, ואתם, איך אתם מתנהגים עכשיו עם משה, הלא לא הגיע לכאן, "מיט די שטיוועל", רק בנשמתו לבד, כדמות רוחני, מלאך כמוכם, ואתם מיד גיליתם את סודו וצעקתם לעברו "מה לילוד אשה בינינו", הרי שאתם לא מנומסים, וממילא אינכם ראויים לקבל את התורה

(ישמח ישראל בשם כ"ק הרבי הזקן מאלכסנדר זי"ע)

הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זצ"ל ביאר שכשעלה משה לקבל התורה אמרו מלאכי השרת "מה לילוד אשה בינינו, תנה הודך על השמים", צר הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לאברהם ואמר להם: לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו בשר בחלב", אבל במה ניצחנו את המלאכים שטענו "תנה הודך על השמים"?

מתרצים: בשולחן ערוך יור"ד סי' צ"א נאמר שאם נפל בשר צונן לתוך חלב רותח או חלב צונן לתוך בשר רותח הכל אסור משום ד"תתאה גבר" התחתון גובר על העליון ונוצחו, ולכן כשטענו מלאכי השרת "מה אנוש כי תזכרנו, תנה הודך על השמים", היתה השאלה האם העליון נוצח את התחתון או התחתון את העליון. הביאו ראייה מבשר בחלב שפוסקים להלכה תתאה גבר, וזוהו ניצח משה רבנו את המלאכים. לזכר זה אוכלים מאכלי חלב בשבועות. ושמעתי לומר בדרך צחות שזה כוונת המשנה מסכת אבות "אם אין קמה אין תורה" שהרי אם לא היו המלאכים אצל אברהם ואכלו שם לחם שהכנייה שרה קמח סולת, ואחר כך בשר בחלב, לא היינו מקבלים את התורה... (נעשה ונשמע)

ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרובות קדש מימינו אש דת למו (דברים לג, ב)
"בתחילה הלך לו אצל בני עשו, אמר להם: מקבלים אתם את התורה? אמרו לפניו: רבונו של עולם מה כתיב בה? אמר [להם] לא תרצח. אמרו לו: וכל עצמם של אותם האנשים לא הבטיחם אביהם אלא על החרב שנאמר על חרבך תחיה (בראשית כ"ז מ') אין אנו יכולים לקבל את התורה. אח"כ הלך אצל בני עמון [ומואב] אמר להם מקבלים אתם את התורה? אמרו לפניו: רבונו של עולם מה כתב בה? אמר להם: לא תנאף. אמרו לו וכל עצמם של אותם האנשים אינם באים אלא מניאוף [היא] דכתיב ותהרין שתי בנות לוט מאביהן (שם י"ט ל"ו) אין אנו יכולים לקבל את התורה. אחר כך הלך לו אצל בני ישמעאל, אמר להם: מקבלים אתם את התורה? אמרו לפניו: רבונו של עולם מה כתיב בה? אמר להם לא תגנוב. אמרו לו כל עצמם של אותם האנשים אינם חיים אלא מן הגניבה ומן הגזל הדא היא דכתב יהיה פרא אדם וידו בכל יד כל בו (שם ט"ז י"ב) אין אנו יכולים לקבל את התורה. ואח"כ בא לו אצל ישראל, אמרו לו נעשה ונשמע הדא הוא דכתב [ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרובות קדש] מימינו אש דת למו (דברים לג ב') וכו', וכיון שראה הקדוש ברוך הוא דעתם של ישראל שמבקשים לקבל את התורה באהבה וחיבה באימה ויראה ברית וזיע פתח ואמר אנכי ה' אלקיך" (פסיקתא רבתי כא, ובגמ' ע"ז ב, ב - בקיצור)

יש להבין במאמר חז"ל זה, הרי הקב"ה בא להציע להם את התורה, אזי מן היושר לכאורה שיקח הקב"ה חלק מתרי"ג המצוות, ויציא לפני כל אומות העולם, ולפני כל אומה ואומה את אותה הרשימה של המצוות, וכי מן היושר להראות לכל אומה מצווה אחת?
ויתבאר, שעיקר הנחת רוח לפני הקב"ה היא כשהאדם שובר את טבעו, ומוסר נפשו למען קיום המצוות. וכשם שאין פרצופיהן שונות כך אין דעותיהן שונות, וכל אחד יש לו את הניסיונות המיוחדים לו, ודווקא במקומות שבהם לו יותר בקושי, דייקא שם יש עליו תביעה יותר, ויסוד זה מופיע גם בספרי רבי צדוק הכהן, ולכן, האדם שהוא כעסן בטבעו, עיקר הנחת רוח היא כשהוא מתגבר על כעסו, והדברים פשוטים.
כשבא הקב"ה להציע את התורה לאומות העולם, שאלו "מה כתיב בה", כוונת שאלתם היתה האם החיוב לקיים את התורה היא שווה בשווה בין כולם, או שנדרש כאן מסירות נפש? אמר להם הקב"ה דייקא את המצווה היותר קשה לקיימה, כגון, לבני ישמעאל אמר דוקא את "לא תגנוב", שגם בזה יש להם להיות מושלמים, ודווקא על זה יקבלו שכר באם יקבלו התורה, ובדייקא בחר לכל אומה את החלק היותר קשה לקיימה.
ואם תאמר, וכי מה אצל ישראל? למה כאן לא הציע הקב"ה את החלק היותר קשה?

ויתורן בהקדם דברי הגמרא (ביצה כה, ב): "תנא משמיה דרבי מאיר מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עזין. תנא דבי רבי ישמעאל מימינו אש דת למו אמר הקדוש ברוך הוא ראויין הללו שתתנן להם דת אש איכא דאמרי דתיהם של אלו איש שאלמלא (לא) נתנה תורה לישראל אין כל אומה ולשון יכולין לעמוד בפניהם".
ומישוב ככפתור ופרח, שהנה מי שיש בו "עזות", מתקשה ביותר לקבל מרות, וכאן כשהקב"ה שאל את בני ישראל אם רוצים את התורה וענו כולם כאחד "נעשה ונשמע" אין לך מסירות נפש יותר מזה, שמוכנים לקבל את התורה בצורה הכי מופלאה והכנעה מוחלטת שהוא ההיפך הגמור מתכונתם. וכיוון שבני ישראל - בשונה מאומות העולם - קבלו ע"ע לעבוד את השי"ת דווקא בחלק היותר קשה להם, זכו לקבל התורה.
ויבואר בזה הפסוק כמין חומר "ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן וגו'" - שהקב"ה הסתובב ושאל את אומות העולם, ולא נתן להם, אמנם לבני ישראל נתן, ומדוע? "מימינו אש דת למו" כיון שהן עזין כאש וכדברי הגמ' הנ"ל.

כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (שמות כד, ז)
במסכת שבת (פ"ח) "דרש ר' סימאי בשעה שהקדימו ישראל נעשה ונשמע ירדו ס' ריבוא של מה"ש וקשרו לכל אחד מן ישראל שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע".
ויש להבין אומרו בשעה שהקדימו ולא אמר בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, ומוכח דק"ע"י ההקדמה זכו להני שני כתרים, ויש להבין היאך תלוי בההקדמה.

הנהגה לי יובן ג"כ למה אמרו ישראל נעשה ונשמע ולא נשמע ונעשה. הדנה איתא בזה"ק "נעשה" - בעובדין טבין, "ונשמע" - בפתגמין דאורייתא, הרי נעשה הוי קבלה על קיום המצוות ונשמע הוי קבלת לימוד התורה"ק. והנה ידוע דלימוד התורה הוא משני פנים, אחד כדי לידע היאך ומה לעשות ואם לא ילמוד היאך יקיים, ולא ע"ה חסיד (אבות פ"ב מ"ה), וגם הנשים שאינם מחויבות בלימוד התורה מ"מ מחויבות ללמוד במצוות הנוהגות בהן וכמו דאיתא בב"י סי' מ"ז בשם הרוקח דמש"ה מברכות בה"ת. אמנם באנשים יש עוד מעלה א' על הנשים דנשים בלימודם אינם מקיימות שום מ"ע רק הוי מבוא לקיום המצוות ונמצא דהלימוד אצלם הוי מבוא להתכלית שהוא קיום המצוות ולא הוי תכלית בעצמו אבל באנשים הוי הלימוד גם מ"ע לעצמו וכמו הנחת תפילין וכדומה ונמצא הוי ב' בחינות מבוא להמצוות וגם תכלית בפני עצמו.
והנה אם היו אומרים ישראל 'נשמע ונעשה' לא היה במשמעות קבלתם רק עול מצוות, אלא שמוכרחין ללמוד קודם כדי שידעו היאך לעשות, והיה נשמע נמשך ומבוא לנעשה ונעשה הוי התכלית והיה רק קבלה אחת, ומש"ה אמרו נעשה ומובן מאליו שמוכרחין ללמוד מקודם, ואח"כ אמרו נשמע, ונמצא דהוי נשמע תכלית מצד עצמו ג"כ, דגם שלא יצטרכו ללמוד משום עשיה, ג"כ ילמדו מצד עצמו, ונמצא ע"י ההקדמה נעשה ב' קבלות של ב' תכליתים עול מצוות ועול תורה, וזהו שאמרו בשעה שהקדימו והווי ב' קבלות עול מצוות ועול תורה, ירדו ס"ר מה"ש וקשרו לכל א' מן ישראל ב' כתרים א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע דע"י ההקדמה זכו לב' כתרים.

לא תרצח, לא תנאף, לא תגנוב, לא תענה ברעך עד שקר (כ, יג)
בשם המב"ט שואלים שאלה: הלא עשרת הדברות מחולקים לשני חלקים - חמשה דברות בכל אחד משני הלוחות הברית. על לוח אחד כתובות המצוות שבין אדם למקום, ובלוח השני כתובות מצוות שבין אדם לחבירו. שואל ה"מב"ט" שאלה, שאלמלא ידענו שהוא השואל, לא היה לנו ספק, והיינו קובעים באופן ודאי כי זו שאלת תם...
מה השאלה?
הנה, חמשת הדברות הראשונים ארוכים ומלאים - "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" (כ, ב), כמו כן "לא יהיה לך" וכל השאר מרבים בדברים. מדוע, אם כן, כאשר מגיעים אל הלוח השני, כתובים הדברות בקצור נמרץ - "לא תרצח" וזהו אין יותר מילים בהקשר למצוה זו. וכך גם הלאה - "לא תנאף", "לא תגנוב". הדבר תמוה, מדוע אין פרופורציה בין הלוחות - הלוח הראשון מלא, ולעומתו הלוח השני כמעט ריק - למה הקב"ה עשה כשהיה כן?
אומר המב"ט דבר נפלא: כך רצה הקב"ה, שעל הלוח השני יהיו כתובות רק מעט מילים. מדוע? כי אז האותיות של "לא תרצח" ו"לא תגנוב" יהיו גדולות יותר ובולטות יותר, וזהו מה שחפץ הקב"ה - שה"בין אדם לחבירו" יהיה גדול, שיראו אותו טוב!
פלאי פלאים.
מגילת רות
בטעם קריאת "מגילת רות" בחג השבועות, הביא בספר "מגילת אליהו" (להגה"ק רבי אליהו הכהן מאיזמיר, בעל מחבר "שבט מוסר" ו"מעיל צדקה") על מגילת רות, יותר משבעים טעמים על כך. ולהלן נלקטו מתוך אמריו, כמה מהטעמים המורים על נקודות הדרכה לחפץ להידבק בתורת ה' שנלמדו מחייה של רות:
* חיי התורה - תחילתן ייסורין וסופן שלוה, כרות;
* רות נתגיירה בת מ' שנים - גם מי שנתגדל בהבלי עולם הזה יכול בכל גיל להשתנות;
* גם מי שמסובל בייסורים, בעוני או בדוחק ובטלטולים אינו רשאי לפטור עצמו מהתורה - שהרי רות הגיע לה כל אלו ולא הניחה עצמה מלבוש לקבל עליה התורה;
* גם כשנראה שאין שום אפשרות ללמוד מחוייב להשתדל ולהתעצם בכל כוחו ואז יעלה בידו - כרות שעל אף שאמרה תורה לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה', דרשו מואבי ולא מואבית;
* כדי להשיג התורה מחוייב האדם לטרוח ולהפציר הרבה עם רבותיו שילמדוהו כרות שהפצירה בנעמי עד בוש, וזכתה לתורה;
* אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה - כרות שאמרה באשר תמותי אמות;
* העוסק בתורה זוכה למלוכה - כרות שיצאו ממנה מלכים.
(עפ"י מגילת אליהו)

ויאמר בעז לנערו הנצב על הקוצרים למי הנערה הזאת (רות ב, ה)
פירש"י ז"ל, דבר חכמה ראה בה, שתי שבלים לקטה, שלש לא לקטה, וכו', והקשה הה"ק החי' הרי"מ ז"ע"ע מה חכמה הוא זו, הא הדין כך הוא, ותירץ הא פלוגתא הוא ב"ש וב"ה בדין לקט (פאה פ"ו מ"ה) בה"א שנים לעניים, וב"ש סברי שלשה לעניים ומפרש בירושלמי דטעמא דב"ש מפסוק (דברים כ"ד) לגר ליתום ולא אלמנה הרי שלשה, וטעמא דב"ה מפסוק (ויקרא י"ט) לעני ולגר תעזוב אותם, הרי שתיים, ונראה מהירושלמי הלזו דפלוגתייהו דוקא בסתם

עני, אבל אם יהי עני וגר ואלמנה ביחד כ"ע מודה דלקט שלשה ג"כ שייך לאותו עני, וא"כ גם כאן אצל רות דהיא היתה עני, ואלמנה, וגר, אף שלשה שבליים הוי לקט ושייכה לה, א"כ דבר חכמה ראה בה, שלקטה שתיים, כי יראה שלא ילקוטו שאר עניים, כי שתיים יכולים הם ג"כ ללקוט אבל שלשה בטוחה היתה שלא ילקוט שום עני, כי שייך רק לה, מחמת שהיא היתה עני, ואלמנה וגר, מקודם לקטה שתיים, ואח"כ לקטה השלשה, ודפח"ח: (שיח שרפי קודש)

הקב"ה מצפה לעקשנות, ואנו נהיות וותרניות... מה ביכולתך ומה לא באפשרותך, לא צריך לעניין אותך, בשביל כך יש הקב"ה...! את רק תהיי עקשנית לגבי היסודות של קדושת עם ישראל (לשאול ולדעת מה הן היסודות באמת), והיכולת תבוא. אסיים. כאשר האשה מסייעת לבעלה ללכת לשיעורי תורה גם על חשבונה, היא מתאמצת, והוא אכן לומד, הוא והיא - ורכשים כוחות חדשים שאין לתאר, וכל הבית מקבל גוון חדש ומי יכולה לאמר שאין ביכולתה לתת לבעלה לקבוע עיתים לתורה?

חג שמח וישועה קרובה לבוא. כולם יבורכו מן השמים. "אבל שניים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה שכינה שרויה ביניהם שנאמר אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו ליראה ה' ולחושבי שמו" (אבות פ"ג)

תורה שלמדתי באף - רבי שלום שבדרון זצ"ל

הגדולים, נהנו כל כך מללמוד תורה עד שלמדו מתוך מאמץ. אספר לכם אגיוואלדיגע מעשה. סיפור שהיה באחד מהרגעים הקשים ביותר - בחיי חותני רבי חיים לייב אויערבאך זצ"ל.

המעשה התרחש בימי מלחמת העולם הראשונה, לפני כתשעים שנה. מצבו של הישוב היהודי הקטן בארץ ישראל היה חמור וכואב. הישוב נשלט ביד קשה על ידי התורכים. הללו, שהיו במצב מלחמה עם האנגלים, גייסו בכפיה יהודים לצבא. המגוייטים שהלכו לצבא התורכי - לעולם לא שבו. רבות נשארו עגונות לכל ימי חייהן.

חמי, רבי חיים לייב ראש ישיבת "שער השמים", שהיה גאון בעל מוח ברזל, וליבו הטהור היה מתנשא כארי למען ה' ותורתו, חיפש דרכי עורמה להציל יהודים מהגיוס האכזרי. דבר ראשון, חיפש פירצה חוקית בנתוני השלטון. לא ארכו ימים ספורים וגילה, כי התורכים אינם מגייסים נתיני חוץ.

החליט איפוא להתיידד עם אחד העובדים בקונסוליה הפרסית, ממש כך. הוא יצר איתו קשר אישי ממושך, הוא גם היה "קונה" אותו במתנות ושלמונים עד שנרקמה ביניהם מסכת ידידות. כשהרגיש רבי חיים לייב שהקרקע מוצקה תחת רגליו, פנה לידידו זה ש"רכש", וביקשו שיפגישוהו עם הקונסול הפרסי. ה"ידיד" קבע עבורו מספר פגישות ארוכות עם הקונסול בכבודו ובעצמו. במהלך הפגישה מצא חמי חן, בעיני הקונסול וכך הפכו גם השניים לידידים, למעשה, הרגע זה חיכה חמי זצ"ל - לידידות זו. הקונסול התרשם כל כך מאישיותו, עד שמינה אותו לאחד מסגניו...

כסגן הקונסול הפרסי, ניצל את מעמדו לצורך מטרה קדושה זו, וחילק ליהודים דרכונים שיחשבו כנתיני חוץ, הוא חילק דרכונים פרסיים לשבעים יהודים, וכך הציל אותם מגיוס וממוות בטוח. (פרטי הדברים, והדרך - לא דרך, שבה התנהלו הדברים אינם נוגעים להמשך סיפורינו).

באותם ימים לפתע פורסמה הודעה מטעם הממשל שכל המתחמק מגיוס - יהרג, ומי שיתפס בסיוע למשתמטים יהרג אף הוא. הפחד היה גדול. היה יהודי פלוני שלכלך את נשמתו בתפקיד המלשינות, ה' ירחם, בין השאר הלשין גם על חמיו בפני התורכים. הוא דאג שידווחו לראשי השלטון כי הרב אויערבאך מחלק דרכונים פרסיים ליהודים. על אתר נשלחה קבוצת חיילים לביתו של רבי חיים לייב. מאחורי הבית היתה דלת יציאה נוספת [אחורית] ובחסידי שמים חמי הצליח להמלט דרכה ברגע האחרון.

כאשר חמק בחלחלה, מיהר לעבר "בתי הונגריין", שם נכנס לביתו של אחד ממכריו. אותו יהודי ירא אלוקים לא גילה אפילו לבני ביתו, הכניסו חדר בתוך חדר, הטמין אותו מאחורי ארון רחב מידות - שם שכב. באמצע הלילה הוא היה דוחק לו מעט אוכל ושתיה.

תשמעו, אני לא מספר לכם סתם מעשיות, חותני אמר לי "שהיית שם כמה ימים רצופים, הרעב והצמא הציקו, והפחד כמוכן, היה פחד של מוות. היו רגעים שחששתי, שהנה... עוד מעט קט נשמתי פורחת, הנה אני נופח את נשמת". בהזדמנות אחרת של גילוי לב, ישב חותני ליד שולחנו, סגר את עיניו, פתח את סגור ליבו ואמר לי:

"ר' שלום! הש"ך אומר שבשעה שברח מהקוזקים הוא חידש חידוש מסוים (וכלשון הש"ך ביסמין ג': בשעה שכתבתי דברי הנ"ל לא היה לפני הספר כסף משנה כי זה למדתי בברחי מן מלחמות הריקים, ועתה עיינתי בספר כסף משנה וראיתי שהרגיש בקושיא שהקשתי) "אני", אמר חותני זצ"ל בהצביעו על תכריך מכתביו "חידשתי חידושים אלו, בברחי מפני התורכים - במשכבי שם מאחורי הארון..."

הבנתם? כאשר הלשון נדבקה לחיכה, כשהרעב והפחד המיס את רמ"ח איברים - המוח התרפק על מבועי התורה. אספר לכם גם את סיומו של הסיפור. נורא ואיום.

חסדי ה' כי לא תמנו

היום כל דבר נחשב למסירות נפש, כל מאמץ קל נחשב במסירות "קמתי מהמיטה במסירות נפש" מה אתם מחייכים "הלכתי לשיעור במסירות נפש" - - כל דבר נחשב למסירות נפש. אבל היו אנשים שבאמת מסרו נפשם לקיום מצוות ה':

מאוצרות המגידים

כמה שוה מאמץ? / ותרא כי מתאמצת היא

"ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחלל לדבר אליה, אמרה לה: אסיר לן תחום שבת! באשר תלכי אלך. אסיר לן יחוד! באשר תליני אליו. מפקדינן שש מאות וי"ג מצות! עמך עמי. אסיר לן עבודת כוכבים! ואלקין אלך. ארבע מיתות נמסרו לב"ד! באשר תמותי אמות. ב' קברים נמסרו לב"ד! (רש"י: "אחד לנסקלים ולגשרפים שהרשיעו בעבירות חמורות ואחד לנהרגים ולנחנקים שאין מיתתן חמורה ואינם רשעים כל כך") ושם אקבר. מיד, ותרא כי מתאמצת היא." (יבמות מ"ז)

הגמרא מספרת (בסוטה דף י"ב) כי רבי יוחנן שאל אשה אלמנה זקנה, מדוע את באה לבית הכנסת שלי, הרי את מתגוררת במרחק, וישנם כמה בתי כנסיות מהבית שלך עד בית הכנסת כאן? שמעתם שאלה של רבי יוחנן? אמרה לו הישישה: "אני רוצה הרבה שכר - שכר פסיעות", כי כיון שמשלמים על כל פסיעה - למה שלא אלך רחוק?".

מה משמעות הסיפור של הגמרא? אסביר לכם: אשה זו שהזכרה בגמרא בהערכה, יצאה תמיד לחפש דברים קשים. - היא לא ביקשה לחיות חיים קלים. היא ידעה כי בחיי קלות, בתחילה נדמה שהכל יהיה קל, אבל לימים נוכחים לראות - מה כבר יוצא מחיים קלים... היא התאמצה ללכת לבית הכנסת הרחוק. חיים של מאמץ.

במה זכתה רות לכתר מלכות? "ותרא כי מתאמצת היא ללכת" במאמץ זה היא רכשה לעולמים - את כתר המלכות.

המסכנה האתה רות, עזבה בית עשיר של מלך מואב - עגלון, ולמעשה, היא הפקירה את עצמה בתכלית. נעמי הכניסה אותה מתוך יאוש. נעמי ניסתה להסביר לה בכל דרך עד כמה שלא כדאי לה (מבחינה גשמית) להצטרף עמה לעם היהודי: הרי יום אחד בשבוע, בשבת, אנו רק בתוך העיר אסור לצאת - "אמרה לה אסיר לן תחום שבת".

השיבה רות, לא אכפת לי היכן שתלכי רק לשם אלך אם בשבת את נשאת בבית גם אני "באשר תלכי אלך".

אמרה לה נעמי "אסור לנו יחוד איש עם אשה", את באה לבד בעניות ואולי לא תוכלי להשיג דירה היכן לישון ולהתגורר "לא נורא" השיבה רות "באשר תליני אליו".

אנו מצויים על שש מאות שלוש עשרה מצוות, ניסתה נעמי שכנע אותה "עמך עמי" השיבה רות.

"אסור לנו עבודת כוכבים"

"ואלהיך אלהי".

יש עבירות שאם חוטאים בהם במזיד אפשר לקבל מיתה "ארבע מיתות נמסרו לב"ד!"

"באשר תמותי אמות".

"ב' קברים נמסרו לב"ד!"

"ושם אקבר".

כאשר נעמי ראתה את הפלא הגדול: "ותרא כי מתאמצת היא ללכת" למרות כל הקשיים היא רוצה ומעוניינת, באותה שעה נעמי קיבלה אותה. בשמחה.

והיא הרקיעה שחקים - אוי - היא זכתה! היא זכתה! חז"ל אומרים במסכת סנהדרין כי רות האריכה ימים ועוד ישבה על יד שלמה המלך ע"ה. ליד כסא המלך שלמה עמד כסא מיוחד נוסף - לאם המלוכה - מי זאת? רות. זו שהלכה לקבץ נדבות ולאסוף גרעינים בשדות זרים, היא עכשיו אם המלכות - מלכות בית דוד - הוא מלך המשיח.

לא להתייאש, להתאמץ

מורי ורבותי, אם האדם היה עושה את אשר ביכולתו אין לשער ההצלחה שהייתה באה אחריו! רק שבדרך כלל היאוש מכרסם בנו, (ולפתע אנו נהיים וותרנים: "אווותר לעצמי וגמרנו"). תדעו כי לא כדאי לוותר על המאמץ. לדוגמא:

לאה אמנו שמעה את כל הידידים תושבי האיזור, שפסקו בהחלטיות: "הגדול לגדולה והקטן לקטנה" היינו שהיא תנשא לעשו. נו, אין סיכויים - הכל יודעים ובטוחים כי היא עתידה להנשא לעשו. אך לאה נשארה איתנה - לא. אני לא אנשא לעשו". בעקשנות - לא אקשור את גורלי עם עשו הרשע, ומה שהרחוב אומר לא מעניין אותי!", והיא בכתה. הרבה מאד. היא עשתה את שלה: בכיות...

"ועיני לאה רכות" - מדמעה.

ומי לא יודע, כי היא זכתה להעמיד ששה שבטים, שבטי קה.

בקיצור, לאחר מספר ימי מחבוא הודיעו לחותני השתורכים מאיימים להוציא להורג את בני משפחתו - תחתיו - אם לא יודע להם מקום מסתורו. רבי חיים לייב קם ויצא. נתפס. בקונסוליה הוחלט להעמידו לדין, ועימו יחד את רבי לייב דיין שהיה חתום אף הוא כעדות, על הדרכונים שהנפיק רבי חיים לייב. נקל לשער כי ביום שנקבע למשפט, שררה חרדה גדולה בישוב הירושלמי. הכל התכנסו לתפילות. בישיבת "שער השמים" נאספו הלומדים ועימם ציבור רב לאמירת תהלים בבכיות. קולות התפילה הדהדו בכל איזור בתי מחסה בירושלים שבין החומות. היהודים הכירו וגם חו על בשרם את ידם האכזרית של התורכים, הכל ידעו את הגורל הצפוי לחותרים תחת השלטון (שני יהודים שהבחיאו מגויסים נתלו בככר העיר). בשעה שנקבעה מראש, הוכנסו, חמי ור' לייב דיין לאולם המשפט. על השולחן היתה פרוסה מפה ועליה אקדח עם קנה ארוך, מאחורי השולחן ישבו שני קצינים, אחד מהם היה המושל ג'מל פשה. ר' לייב דיין התעלף מיד מרוב פחד. נאלצו להוציאו מהאולם. המשפט התנהל רק מול רבי חיים לייב. אחר השופטים הקריא את כתב האישום שעונשו - ללא עוררין - מוות. משטיים להקריא שאל את חמי: "מה יש לך לומר על האשמה, על חלוקת דרכונים פרטיים?" "אתה יכול לשעור לבד את קצב פעימות ליבי" אמר לי השווער, אך עניתי לו על אתר: "הללו אכן באמת אזרחים פרטיים!... קפץ עליו רוגזו של ג'מל פשה, הוא החל לצעוק בחמת זעם: "שקרן שכמותך, איך יכול אתה להגיד שהם פרטים, הם כולם בעלי צבע עור לבן בעוד שהפרטים שחורים יותר!" באותה שניה, נמס ליבי כמים, כמעט שנפלתי מתעלף, אבל בזכות התפילות, היתה סיעתא דשמיא והצלחתי להתגבר עד כדי שהעליתי חיוך על פני, ובכך, השקטתי גם את נפשי פנימה. כחלוף רגע תפתחי דברי בשפה הערבית והכברתי בגינוני כבוד, הזכרתי בכבוד, שוב ושוב - את תוארו של אדונו, ואמרתי בנחרצות: אני אסביר לך, אדונו השופט הנכבד, רום המעלה, הלא כבודו רום מעלתו מכיר אתה את הרוסיים חיות הטרף (הוא הזכיר אותם בשם גנאי שכמעט העלה חיוך על השפתיים. הרוסיים היו בצד האויב, שלחם בתורכים), הם גורמים צרות רבות ליהודים, הם רעים וקשים, והיהודים רוצים לברוח מרוסיה, אך לצערם אינם יכולים לקבל אזרחות אחרת, קשה להתפטר מהחזירים הרוסיים. אז מה עושים היהודים? כאשר האישה היהודית קרובה ללדת, היא נוסעת לפרס הנמצאת בגבול רוסיה, שם היא יולדת. ולכן הרך הנולד הוא אזרח פרסי, אבל עורו בצבע לבן!...

ג'מל פשה שמע את הדברים, פנה אל ר' חיים לייב ואמר: "שמע נא! יודע אני שאתה שקרן, אבל מוח חריף כזה חבל לשים באדמה. צא מפה!..." יצאתי. אין לתאר את השמחה הגדולה שהיתה בישיבת "שער השמים" ובכל העיר העתיקה, לאחר שיצא חפשי מן המשפט. ואנחנו! למדנו מן הסיפור פרט צדדי לכאורה, המגלה על קדושת תורתו של הגר"ח"ל, על גדלותו ואמונתו בקל חי, מתוך מסירות נפש ממש. אפשר לשבת ימים שלמים ולדבר על טהרת ליבו של חמי, אבל אנו קרובים לשלושת ימי הגבלה, הבה נסיים. ונזכה לכל טוב סלה ולקבלת התורה. (להגיד)

מדוע ניתנה תורה במדבר - רבי שבתאי יודלביץ זצ"ל כידוע, ניתנה התורה בהר סיני, הממוקם במדבר סיני. על אודות הטעם מחמתו נבחר דוקא המדבר להנתן בו התורה הקדושה לעם ישראל - כבר דרשו חז"ל דרשות רבות, אולם אנו נוסף ונאמר עוד שני טעמים בדבר. הטעם הראשון נראה לומר, שכן עלול אדם לבוא ולטעון: אם מתגורר אני במקום תורה, אם בעיר ישנו בית מדרש בו יושבים תלמידי חכמים ומתנצחין זה עם זה בהלכה, אם ישנה 'אוריה' של התעלות - אזי יכול אני אמנם לעסוק בתורה ולהתעלות בה. אולם כאשר נמצא אני לבדי, שלא במקום תורה, מבלי בית מדרש, מבלי אוריה תומכת - במצב כזה אינני יכול לעשות מאומה למען התעלותי הרוחנית, ואין הדבר נתון בידי כלל. לכן נתן הקב"ה את התורה במדבר - על מנת ללמד את האדם כי גם אם עולמו נראה בעיניו כמדבר שממה מבחינה רוחנית, גם אם אינו מוצא סביבו אפילו לחלוחית של תורה, גם אם מתגורר הוא במקום צחיח לחלוטין לגבי כל דבר שריח של קדושה נודף הימנו - מכל מקום אין הדבר פוטר אותו מלעשות את שלו, לעלות ולהתעלות, שכן הלא התורה הקדושה עצמה - במדבר ניתנה. ובה יכולים אנו לדרוש באופן נפלא מאד את הפסוק (תהילים כ"ט, ח'): "קול ה' יחיל מדבר - יחיל ה' מדבר קדש", ולומר כך: הנה המדבר עומד וטוען: ביישוב - ישנם בתי כנסיות בעיירות - ישנם בתי מדרשות, במקום בו בני אדם מצויים - קול התורה נשמע ברמה, אולם אני - מה היא עלי? מתי אזכה גם אני למעט לחלוחית של רוחניות? היישוב - זוכה בכל יום לשמוע את "קול ה'", אולם אני, המדבר - מה היא עלי? הלא אני שמם וריקן!! כך טוען לו המדבר - וכולו מלא כיסופים וגעגועים למעט רוחניות!...

התורה מתאימה תמיד - בכל המצבים! לימוד נוסף אשר ניתן ללמוד מכך שניתנה תורה במדבר - היינו אודות כך שיכול האדם לעסוק בתורה ולקיים מצוותיה תמיד, בכל המצבים. שכן לעיתים נשמע טענות מפייהם של אנשים מסויימים - כביכול אין התורה הקדושה מתאימה להם... ישנם הטוענים כי אינם יכולים לקיים את המצוות וללמוד תורה - שכן שקועים הם עד צוואר בטרדות הפרנסה, ישנם הטוענים - כי החיים הלחוצים כיום אינם מניחים זמן פנוי לשם עמל התורה, וישנם אחרים - אשר מנסים לטעון כי התורה סתם אינה גמישה דיה... על מנת לדחות את כל הטענות הללו - נתן הקב"ה את התורה לעמו ישראל במדבר, במקום שממה, בארץ ציה, במקום בו אין לחם, אין מים, אין פרנסה - ויש לדאוג ולהתאמץ על מנת להשיג אפילו את הדברים הבסיסיים ביותר, וזאת על מנת ללמדם כי בכל המצבים - מחוייב האדם בלימוד התורה ובקיום המצוות! מבלי להתחשב בנסיבות, מבלי לשקול את הקשיים, בכל מצב - ובלי כל תנאי!...

אם נרצה לעמוד על האיולת שבטענתם של אלו המבקשים 'להתאים' את התורה למצבם הרגעי - נוכל לעשות זאת באמצעות הסיפור הבא: מעשה בסוחר יהודי מאחת העיירות בחוצה לארץ, אשר עיקר מסחרו היה ביינות - אותם היה מייבא מרחבי המדינה כולה, במשך ימות השנה - היה נוסע למחוזות רחוקים, רוכש סחורה במיטב כספו, ופעם בשנה - ביום השוק המקומי - היה מוכר את סחורתו המשובחת ברווח גדול. ויהי באחד הימים, ומיודענו הסוחר - נזקק להביא חביות יין מעיירה רחוקה, בקצה המדינה, את פרטי העסקה - הוא סיכם מראש, את הכסף - שלח זה מכבר, ועתה לא נותר לו אלא לדאוג להובלת הסחורה מן היקב המשובח - אל עיירתו שלו. הימים - ימי תשרי היו, יום השוק אשר נועד להתקיים בתחילת טבת - בימי החנוכה - קרב ובא, ולפיכך החליט הסוחר כי אל לו להתעכב. פנה איפוא אל אחד מבעלי העגלה בעיירה וביקש ממנו כי יסע אל אותו מחוז בו מיוצר יינו, יגש אל המוכר, יציג בפניו את שטר הקבלה אשר ימסר לו - ויוביל את היין אל העיירה. תמורת השירות - הבטיח הסוחר לעגלון תשלום מכוון ביותר, אולם תנאי אחד התנה מראש: "את הסחורה" - אמר לבעל העגלה - "עלי לקבל לא יאוחר מימי החנוכה!! מתעתד אני למוכרה ביום השוק המתקיים בימים ההם, ואם לא כן - אין לי בה כל ערך ואין לי אף מקום לאחסנה! על כן" - הוסיף הסוחר והזהיר - "מתרה אני בך: עליך לשוב כשהסחורה טעונה על עגלתך - לא יאוחר מסוף חודש כסליו, שאם לא כן - לא אשלם לך אפילו פרוטה אחת בשכרך!!". סבר העגלון וקיבל, ולמיודענו הסוחר הוא השיב: "הסר דאגה מליבך ידידי היקר!! לא זו בלבד שבחנוכה תהיה הסחורה אצורה במחסניך - אלא שמבטיח אני כי אפילו בראש חודש כסליו כבר תוכל ללגום לגימה הגונה מהיין המשובח אותו אביא לך!! כבר מחר יוצא אני לדרך - ותוך חודש לכל היותר אחזור והסחורה עימי!!".

ואכן, הסוחר - הסייר דאגה מליבו, העגלון - יצא כבר למחרת לדרך, אל מחוז חפצו - הגיע בזמן על פי התכנית, הסחורה היקרה - חביות היין המשובח - הועמסו על העגלה, ותיכף ומיד הפנה בעל העגלה את סוסיו לאחור ויצא לדרכו חזרה אל עיירתו. אלא שכאן - החלה שרשרת של עיכובים, אשר סופה היה רע ומו... לאחר יומיים של צעידה מהירה - נשבר לפתע אופן העגלה, ורק מקץ יממה תמימה הצליח העגלון לתקנו ולהמשיך בדרכו... לא עברו יומיים נוספים - והעגלה על

התורה מתאימה תמיד - בכל המצבים! לימוד נוסף אשר ניתן ללמוד מכך שניתנה תורה במדבר - היינו אודות כך שיכול האדם לעסוק בתורה ולקיים מצוותיה תמיד, בכל המצבים. שכן לעיתים נשמע טענות מפייהם של אנשים מסויימים - כביכול אין התורה הקדושה מתאימה להם... ישנם הטוענים כי אינם יכולים לקיים את המצוות וללמוד תורה - שכן שקועים הם עד צוואר בטרדות הפרנסה, ישנם הטוענים - כי החיים הלחוצים כיום אינם מניחים זמן פנוי לשם עמל התורה, וישנם אחרים - אשר מנסים לטעון כי התורה סתם אינה גמישה דיה... על מנת לדחות את כל הטענות הללו - נתן הקב"ה את התורה לעמו ישראל במדבר, במקום שממה, בארץ ציה, במקום בו אין לחם, אין מים, אין פרנסה - ויש לדאוג ולהתאמץ על מנת להשיג אפילו את הדברים הבסיסיים ביותר, וזאת על מנת ללמדם כי בכל המצבים - מחוייב האדם בלימוד התורה ובקיום המצוות! מבלי להתחשב בנסיבות, מבלי לשקול את הקשיים, בכל מצב - ובלי כל תנאי!...

אם נרצה לעמוד על האיולת שבטענתם של אלו המבקשים 'להתאים' את התורה למצבם הרגעי - נוכל לעשות זאת באמצעות הסיפור הבא: מעשה בסוחר יהודי מאחת העיירות בחוצה לארץ, אשר עיקר מסחרו היה ביינות - אותם היה מייבא מרחבי המדינה כולה, במשך ימות השנה - היה נוסע למחוזות רחוקים, רוכש סחורה במיטב כספו, ופעם בשנה - ביום השוק המקומי - היה מוכר את סחורתו המשובחת ברווח גדול. ויהי באחד הימים, ומיודענו הסוחר - נזקק להביא חביות יין מעיירה רחוקה, בקצה המדינה, את פרטי העסקה - הוא סיכם מראש, את הכסף - שלח זה מכבר, ועתה לא נותר לו אלא לדאוג להובלת הסחורה מן היקב המשובח - אל עיירתו שלו. הימים - ימי תשרי היו, יום השוק אשר נועד להתקיים בתחילת טבת - בימי החנוכה - קרב ובא, ולפיכך החליט הסוחר כי אל לו להתעכב. פנה איפוא אל אחד מבעלי העגלה בעיירה וביקש ממנו כי יסע אל אותו מחוז בו מיוצר יינו, יגש אל המוכר, יציג בפניו את שטר הקבלה אשר ימסר לו - ויוביל את היין אל העיירה. תמורת השירות - הבטיח הסוחר לעגלון תשלום מכוון ביותר, אולם תנאי אחד התנה מראש: "את הסחורה" - אמר לבעל העגלה - "עלי לקבל לא יאוחר מימי החנוכה!! מתעתד אני למוכרה ביום השוק המתקיים בימים ההם, ואם לא כן - אין לי בה כל ערך ואין לי אף מקום לאחסנה! על כן" - הוסיף הסוחר והזהיר - "מתרה אני בך: עליך לשוב כשהסחורה טעונה על עגלתך - לא יאוחר מסוף חודש כסליו, שאם לא כן - לא אשלם לך אפילו פרוטה אחת בשכרך!!". סבר העגלון וקיבל, ולמיודענו הסוחר הוא השיב: "הסר דאגה מליבך ידידי היקר!! לא זו בלבד שבחנוכה תהיה הסחורה אצורה במחסניך - אלא שמבטיח אני כי אפילו בראש חודש כסליו כבר תוכל ללגום לגימה הגונה מהיין המשובח אותו אביא לך!! כבר מחר יוצא אני לדרך - ותוך חודש לכל היותר אחזור והסחורה עימי!!".

ואכן, הסוחר - הסייר דאגה מליבו, העגלון - יצא כבר למחרת לדרך, אל מחוז חפצו - הגיע בזמן על פי התכנית, הסחורה היקרה - חביות היין המשובח - הועמסו על העגלה, ותיכף ומיד הפנה בעל העגלה את סוסיו לאחור ויצא לדרכו חזרה אל עיירתו. אלא שכאן - החלה שרשרת של עיכובים, אשר סופה היה רע ומו... לאחר יומיים של צעידה מהירה - נשבר לפתע אופן העגלה, ורק מקץ יממה תמימה הצליח העגלון לתקנו ולהמשיך בדרכו... לא עברו יומיים נוספים - והעגלה על

התורה מתאימה תמיד - בכל המצבים! לימוד נוסף אשר ניתן ללמוד מכך שניתנה תורה במדבר - היינו אודות כך שיכול האדם לעסוק בתורה ולקיים מצוותיה תמיד, בכל המצבים. שכן לעיתים נשמע טענות מפייהם של אנשים מסויימים - כביכול אין התורה הקדושה מתאימה להם... ישנם הטוענים כי אינם יכולים לקיים את המצוות וללמוד תורה - שכן שקועים הם עד צוואר בטרדות הפרנסה, ישנם הטוענים - כי החיים הלחוצים כיום אינם מניחים זמן פנוי לשם עמל התורה, וישנם אחרים - אשר מנסים לטעון כי התורה סתם אינה גמישה דיה... על מנת לדחות את כל הטענות הללו - נתן הקב"ה את התורה לעמו ישראל במדבר, במקום שממה, בארץ ציה, במקום בו אין לחם, אין מים, אין פרנסה - ויש לדאוג ולהתאמץ על מנת להשיג אפילו את הדברים הבסיסיים ביותר, וזאת על מנת ללמדם כי בכל המצבים - מחוייב האדם בלימוד התורה ובקיום המצוות! מבלי להתחשב בנסיבות, מבלי לשקול את הקשיים, בכל מצב - ובלי כל תנאי!...

אם נרצה לעמוד על האיולת שבטענתם של אלו המבקשים 'להתאים' את התורה למצבם הרגעי - נוכל לעשות זאת באמצעות הסיפור הבא: מעשה בסוחר יהודי מאחת העיירות בחוצה לארץ, אשר עיקר מסחרו היה ביינות - אותם היה מייבא מרחבי המדינה כולה, במשך ימות השנה - היה נוסע למחוזות רחוקים, רוכש סחורה במיטב כספו, ופעם בשנה - ביום השוק המקומי - היה מוכר את סחורתו המשובחת ברווח גדול. ויהי באחד הימים, ומיודענו הסוחר - נזקק להביא חביות יין מעיירה רחוקה, בקצה המדינה, את פרטי העסקה - הוא סיכם מראש, את הכסף - שלח זה מכבר, ועתה לא נותר לו אלא לדאוג להובלת הסחורה מן היקב המשובח - אל עיירתו שלו. הימים - ימי תשרי היו, יום השוק אשר נועד להתקיים בתחילת טבת - בימי החנוכה - קרב ובא, ולפיכך החליט הסוחר כי אל לו להתעכב. פנה איפוא אל אחד מבעלי העגלה בעיירה וביקש ממנו כי יסע אל אותו מחוז בו מיוצר יינו, יגש אל המוכר, יציג בפניו את שטר הקבלה אשר ימסר לו - ויוביל את היין אל העיירה. תמורת השירות - הבטיח הסוחר לעגלון תשלום מכוון ביותר, אולם תנאי אחד התנה מראש: "את הסחורה" - אמר לבעל העגלה - "עלי לקבל לא יאוחר מימי החנוכה!! מתעתד אני למוכרה ביום השוק המתקיים בימים ההם, ואם לא כן - אין לי בה כל ערך ואין לי אף מקום לאחסנה! על כן" - הוסיף הסוחר והזהיר - "מתרה אני בך: עליך לשוב כשהסחורה טעונה על עגלתך - לא יאוחר מסוף חודש כסליו, שאם לא כן - לא אשלם לך אפילו פרוטה אחת בשכרך!!". סבר העגלון וקיבל, ולמיודענו הסוחר הוא השיב: "הסר דאגה מליבך ידידי היקר!! לא זו בלבד שבחנוכה תהיה הסחורה אצורה במחסניך - אלא שמבטיח אני כי אפילו בראש חודש כסליו כבר תוכל ללגום לגימה הגונה מהיין המשובח אותו אביא לך!! כבר מחר יוצא אני לדרך - ותוך חודש לכל היותר אחזור והסחורה עימי!!".

ואכן, הסוחר - הסייר דאגה מליבו, העגלון - יצא כבר למחרת לדרך, אל מחוז חפצו - הגיע בזמן על פי התכנית, הסחורה היקרה - חביות היין המשובח - הועמסו על העגלה, ותיכף ומיד הפנה בעל העגלה את סוסיו לאחור ויצא לדרכו חזרה אל עיירתו. אלא שכאן - החלה שרשרת של עיכובים, אשר סופה היה רע ומו... לאחר יומיים של צעידה מהירה - נשבר לפתע אופן העגלה, ורק מקץ יממה תמימה הצליח העגלון לתקנו ולהמשיך בדרכו... לא עברו יומיים נוספים - והעגלה על

התורה מתאימה תמיד - בכל המצבים! לימוד נוסף אשר ניתן ללמוד מכך שניתנה תורה במדבר - היינו אודות כך שיכול האדם לעסוק בתורה ולקיים מצוותיה תמיד, בכל המצבים. שכן לעיתים נשמע טענות מפייהם של אנשים מסויימים - כביכול אין התורה הקדושה מתאימה להם... ישנם הטוענים כי אינם יכולים לקיים את המצוות וללמוד תורה - שכן שקועים הם עד צוואר בטרדות הפרנסה, ישנם הטוענים - כי החיים הלחוצים כיום אינם מניחים זמן פנוי לשם עמל התורה, וישנם אחרים - אשר מנסים לטעון כי התורה סתם אינה גמישה דיה... על מנת לדחות את כל הטענות הללו - נתן הקב"ה את התורה לעמו ישראל במדבר, במקום שממה, בארץ ציה, במקום בו אין לחם, אין מים, אין פרנסה - ויש לדאוג ולהתאמץ על מנת להשיג אפילו את הדברים הבסיסיים ביותר, וזאת על מנת ללמדם כי בכל המצבים - מחוייב האדם בלימוד התורה ובקיום המצוות! מבלי להתחשב בנסיבות, מבלי לשקול את הקשיים, בכל מצב - ובלי כל תנאי!...

אם נרצה לעמוד על האיולת שבטענתם של אלו המבקשים 'להתאים' את התורה למצבם הרגעי - נוכל לעשות זאת באמצעות הסיפור הבא: מעשה בסוחר יהודי מאחת העיירות בחוצה לארץ, אשר עיקר מסחרו היה ביינות - אותם היה מייבא מרחבי המדינה כולה, במשך ימות השנה - היה נוסע למחוזות רחוקים, רוכש סחורה במיטב כספו, ופעם בשנה - ביום השוק המקומי - היה מוכר את סחורתו המשובחת ברווח גדול. ויהי באחד הימים, ומיודענו הסוחר - נזקק להביא חביות יין מעיירה רחוקה, בקצה המדינה, את פרטי העסקה - הוא סיכם מראש, את הכסף - שלח זה מכבר, ועתה לא נותר לו אלא לדאוג להובלת הסחורה מן היקב המשובח - אל עיירתו שלו. הימים - ימי תשרי היו, יום השוק אשר נועד להתקיים בתחילת טבת - בימי החנוכה - קרב ובא, ולפיכך החליט הסוחר כי אל לו להתעכב. פנה איפוא אל אחד מבעלי העגלה בעיירה וביקש ממנו כי יסע אל אותו מחוז בו מיוצר יינו, יגש אל המוכר, יציג בפניו את שטר הקבלה אשר ימסר לו - ויוביל את היין אל העיירה. תמורת השירות - הבטיח הסוחר לעגלון תשלום מכוון ביותר, אולם תנאי אחד התנה מראש: "את הסחורה" - אמר לבעל העגלה - "עלי לקבל לא יאוחר מימי החנוכה!! מתעתד אני למוכרה ביום השוק המתקיים בימים ההם, ואם לא כן - אין לי בה כל ערך ואין לי אף מקום לאחסנה! על כן" - הוסיף הסוחר והזהיר - "מתרה אני בך: עליך לשוב כשהסחורה טעונה על עגלתך - לא יאוחר מסוף חודש כסליו, שאם לא כן - לא אשלם לך אפילו פרוטה אחת בשכרך!!". סבר העגלון וקיבל, ולמיודענו הסוחר הוא השיב: "הסר דאגה מליבך ידידי היקר!! לא זו בלבד שבחנוכה תהיה הסחורה אצורה במחסניך - אלא שמבטיח אני כי אפילו בראש חודש כסליו כבר תוכל ללגום לגימה הגונה מהיין המשובח אותו אביא לך!! כבר מחר יוצא אני לדרך - ותוך חודש לכל היותר אחזור והסחורה עימי!!".

ואכן, הסוחר - הסייר דאגה מליבו, העגלון - יצא כבר למחרת לדרך, אל מחוז חפצו - הגיע בזמן על פי התכנית, הסחורה היקרה - חביות היין המשובח - הועמסו על העגלה, ותיכף ומיד הפנה בעל העגלה את סוסיו לאחור ויצא לדרכו חזרה אל עיירתו. אלא שכאן - החלה שרשרת של עיכובים, אשר סופה היה רע ומו... לאחר יומיים של צעידה מהירה - נשבר לפתע אופן העגלה, ורק מקץ יממה תמימה הצליח העגלון לתקנו ולהמשיך בדרכו... לא עברו יומיים נוספים - והעגלה על

התורה מתאימה תמיד - בכל המצבים! לימוד נוסף אשר ניתן ללמוד מכך שניתנה תורה במדבר - היינו אודות כך שיכול האדם לעסוק בתורה ולקיים מצוותיה תמיד, בכל המצבים. שכן לעיתים נשמע טענות מפייהם של אנשים מסויימים - כביכול אין התורה הקדושה מתאימה להם... ישנם הטוענים כי אינם יכולים לקיים את המצוות וללמוד תורה - שכן שקועים הם עד צוואר בטרדות הפרנסה, ישנם הטוענים - כי החיים הלחוצים כיום אינם מניחים זמן פנוי לשם עמל התורה, וישנם אחרים - אשר מנסים לטעון כי התורה סתם אינה גמישה דיה... על מנת לדחות את כל הטענות הללו - נתן הקב"ה את התורה לעמו ישראל במדבר, במקום שממה, בארץ ציה, במקום בו אין לחם, אין מים, אין פרנסה - ויש לדאוג ולהתאמץ על מנת להשיג אפילו את הדברים הבסיסיים ביותר, וזאת על מנת ללמדם כי בכל המצבים - מחוייב האדם בלימוד התורה ובקיום המצוות! מבלי להתחשב בנסיבות, מבלי לשקול את הקשיים, בכל מצב - ובלי כל תנאי!...

אם נרצה לעמוד על האיולת שבטענתם של אלו המבקשים 'להתאים' את התורה למצבם הרגעי - נוכל לעשות זאת באמצעות הסיפור הבא: מעשה בסוחר יהודי מאחת העיירות בחוצה לארץ, אשר עיקר מסחרו היה ביינות - אותם היה מייבא מרחבי המדינה כולה, במשך ימות השנה - היה נוסע למחוזות רחוקים, רוכש סחורה במיטב כספו, ופעם בשנה - ביום השוק המקומי - היה מוכר את סחורתו המשובחת ברווח גדול. ויהי באחד הימים, ומיודענו הסוחר - נזקק להביא חביות יין מעיירה רחוקה, בקצה המדינה, את פרטי העסקה - הוא סיכם מראש, את הכסף - שלח זה מכבר, ועתה לא נותר לו אלא לדאוג להובלת הסחורה מן היקב המשובח - אל עיירתו שלו. הימים - ימי תשרי היו, יום השוק אשר נועד להתקיים בתחילת טבת - בימי החנוכה - קרב ובא, ולפיכך החליט הסוחר כי אל לו להתעכב. פנה איפוא אל אחד מבעלי העגלה בעיירה וביקש ממנו כי יסע אל אותו מחוז בו מיוצר יינו, יגש אל המוכר, יציג בפניו את שטר הקבלה אשר ימסר לו - ויוביל את היין אל העיירה. תמורת השירות - הבטיח הסוחר לעגלון תשלום מכוון ביותר, אולם תנאי אחד התנה מראש: "את הסחורה" - אמר לבעל העגלה - "עלי לקבל לא יאוחר מימי החנוכה!! מתעתד אני למוכרה ביום השוק המתקיים בימים ההם, ואם לא כן - אין לי בה כל ערך ואין לי אף מקום לאחסנה! על כן" - הוסיף הסוחר והזהיר - "מתרה אני בך: עליך לשוב כשהסחורה טעונה על עגלתך - לא יאוחר מסוף חודש כסליו, שאם לא כן - לא אשלם לך אפילו פרוטה אחת בשכרך!!". סבר העגלון וקיבל, ולמיודענו הסוחר הוא השיב: "הסר דאגה מליבך ידידי היקר!! לא זו בלבד שבחנוכה תהיה הסחורה אצורה במחסניך - אלא שמבטיח אני כי אפילו בראש חודש כסליו כבר תוכל ללגום לגימה הגונה מהיין המשובח אותו אביא לך!! כבר מחר יוצא אני לדרך - ותוך חודש לכל היותר אחזור והסחורה עימי!!".

ואכן, הסוחר - הסייר דאגה מליבו, העגלון - יצא כבר למחרת לדרך, אל מחוז חפצו - הגיע בזמן על פי התכנית, הסחורה היקרה - חביות היין המשובח - הועמסו על העגלה, ותיכף ומיד הפנה בעל העגלה את סוסיו לאחור ויצא לדרכו חזרה אל עיירתו. אלא שכאן - החלה שרשרת של עיכובים, אשר סופה היה רע ומו... לאחר יומיים של צעידה מהירה - נשבר לפתע אופן העגלה, ורק מקץ יממה תמימה הצליח העגלון לתקנו ולהמשיך בדרכו... לא עברו יומיים נוספים - והעגלה על

טוסייה והסחורה אשר על גביה נקלעה לסערת שלגים נוראה, סערה אשר מנעה במשך כמה ימים כל אפשרות להתקדם.

עם שוך הסערה - היו הדרכים משובשות ועמוסות בשלגים, ועוד באותו יום יצא העגלון עם עגלתו העמוסה לדרך - שקעו הסוסים בשלג הטרי עד מתניים, ואך בקושי הצליח בעל העגלה לחלצם... מהתאונה האמורה - יצא העגלון בשן ועין... אחד הסוסים - שבר את רגלו, ושוב לא יכול היה להמשיך ולגרו את העגלה... בלית ברירה - חזר העגלון לעיירה האחרונה, והתעכב עוד מספר ימים בחיפושים אחר סוס מחליף להמשך המסע...

טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף

על ערכה של התורה אשר ניתנה לעם ישראל במתן תורה ביום חג השבועות, על מעלתה הגדולה ועל שוויה אשר לא יסולא בפז - ברצוננו לעמוד במאמר זה, ונפתח את דברינו בסיפור המובא במשנה, בפרקי אבות, שם שנינו (אבות ו', י'): "אמר רבי יוסי בן קסמא: פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ופגע בי אדם אחד, ונתן לי שלום, והחזרתי לו שלום. אמר לי: 'רבי, מאיזה מקום אתה?', אמרתי לו: 'מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים אני!'. אמר לי: 'רבי, רצונך שתדור עמנו במקומנו, ואני אתן לך אסף אלפים דנרי זהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם - איני דר אלא במקום תורה!', וכן כתוב בספר תהילים על ידי דוד מלך ישראל (תהילים קי"ט, ע"ב): 'טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף'."

סיפורו של רבי יוסי בן קסמא מוכר למדי, אולם ברצוננו לעמוד על מספר נקודות בו הטעונות ביאור.

ראשית, צריכים אנו להבין, מדוע הוצרך רבי יוסי בן קסמא לציין את העובדה שהסיפור התרחש בהיותו 'מהלך בדרך?' וכי איזו משמעות ישנה למקום ההתרחשות? מה לי אם היה הוא מהלך בדרך - או שהיה יושב בביתו? שנית, במשנה מבוואר כי האדם בו גשגש רבי יוסי נתן לו שלום - ורק אז השיב רבי יוסי על ברכתו. ולכאורה, הלא כבר לימדונו רבותינו כי יש להקדים שלום לכל אדם! מדא איפוא לא נהג רבי יוסי בהנהגה ראויה זו והקדים שלום לאדם בו פגש בדרך?

שלישית, המשנה מציינת כי רבי יוסי התגורר ב'עיר גדולה של חכמים וסופרים'. ולכאורה, מדוע לא ציינה המשנה במפורש את שמה של העיר? מדוע לא זכתה עיר זו המופלגת בחכמיה - להזכר בשמה הטוב?

ואילו השאלה הרביעית: מדוע הוצרך רבי יוסי בדבריו תשובתו לאותו אדם - לפרט כי 'כבר כתוב בספר תהילים על ידי דוד מלך ישראל?' כלום ישנו מי שאינו יודע כי ספר תהילים התחבר על ידי דוד המלך, נעים זמירות ישראל? מדוע הוקדשה התייחסות מיוחדת לזהותו של מחבר ספר תהילים - דוד מלך ישראל ע"ה?

כיצד נתמנה רבה של לונדון?

בכדי ליישב קושיות אלו, מן הראוי להקדים מעשה שהיה, וכך היה: לפני שנים רבות, כאשר הלך לעולמו רבה הראשי של לונדון רבתי, ביקשו להם תושבי העיר רב משכמו ומעלה, רב אשר ראוי יהא לשאת על שכמו את עול הנהגתה של קהילה מכובדת ומפוארת כקהילתם. ברור היה להם כי לא יסתפקו ברב מן השורה... הם חיפשו אדם גדול, 'גדול הדור', דוגמת 'החון איש' או כיוצא בזה...

דא עקא, שמבין תושבי לונדון - לא נמצא אפילו אחד אשר יכול היה לענות על הדרישות. ודאי נמצאו בה בלונדון תלמידי חכמים מופלגים, יראים ושלמים, אולם רב בסדר גודל הנדרש, רב הראוי להיות גדול הדור - לא נמצא בלונדון באותם הימים...

בלית ברירה, החליטו פרנסי הקהל להרחיק עדיהם, ולחפש לעצמם רב מחוץ לגבולות המדינה. הם ביררו כאן ושאלו שם, חקרו ודרשו, ולבסוף הגיעו לאזניהם שמו של רב גדול וצדיק אשר נראה היה כי הינו מתאים כפתו ופרח לדרישותיהם. הרב האמור - התגורר בעיירה נידחת בפולניה, אולם המרחק לא הרתיע את הפרנסים הלונדונים... עוד באותו שבוע התארגנה משלחת מנכבדי העיירה, יצאה בדרכה אל פוניה, ולאחר טלטלות רבות הגיעה אל אותה עיירה בה קבע לו הרב הנכסף את מושבו.

כאשר הגיעו השלוחים הנכבדים אל עיירתו של הרב, הם הופתעו ונדהמו. הם לא האמינו כי בדורנו, בתקופה בה הטכנולוגיה שינתה לחלוטין את פני העולם, קיימים עדיין מחוזות בהם מתנהלים החיים כמו לפני עשרות שנים... בעיירה האמורה, טרם נסללו כבישים ורחובות... הדרכים כולן היו מכוסות בבוץ עמוק, והפרנסים הלבושים בהידור התקשו לפלס את דרכם ולאחר את ביתו של הרב על פי הכתובת אשר היתה בידם.

אכן, לאחר שעה ארוכה של חיפושים - עלה בידם להשלים את חלקה הראשון של המשימה. הם הצליחו להגיע אל ביתו של הרב, הרבנית פתחה בפניהם את הדלת במאור פנים והזמינתם להכנס, אולם בישרה להם כי לצערה הרב אינו נמצא בביתו בשעה זו - וכי עתיד הוא להגיע רק לקראת צהריים. 'בינתיים מוזמנים אתם לישב ולהמתין לזו!' - הציעה הרבנית באדיבות, וחברי המשלחת אשר כל ברירה אחרת לא עמדה בפניהם - קיבלו את הצעתה בשמחה. את פרק הזמן אשר עמד לרשותם, ניצלו חברי המשלחת להתבוננות מעמיקה סביבם, התבוננות בתנאי חייו של הרב בעיירה הפולנית הנחשלת. אכן, די היה במבט חטוף בכדי לגלות כי שולחן סלסול אינו נמנה בין הרהיטים המצויים בביתו של הרב, מבט נוסף הסב את תשומת ליבם לתקרה הנמוכה והמושחרת אשר זה שנים רבות כבר משווע לסיוד רציני, ואילו הישיבה על הכסאות - עוררה את החשש פן יקרסו הללו תחתיהם בקול ענות חלושה...

בקיצור, הבינו פרנסי לונדון כי מבחינה חומרית - מצבו של הרב אינו מי יודע מה... בהחלט יש מקום להציע לו את רבנות קהילתם, אשר תוכל להעניק לו את האמצעים הנאותים בכדי לחיות את חייו ברמה סבירה, ולהקדיש את כל כוחותיו אך ורק ללימוד התורה הקדושה.

גם לאחר שנמצא הסוס המתאים - התנהלה הדרך בעצלתיים. מפעם לפעם נתקעה העגלה בבוץ - ולא הועילו הצלפותיו של העגלון, הסוסים מבחינתם החליטו כי 'הרג ואל יעבור...' 'ההרג אותנו' - הם כביכול אמרו לבעליהם - 'ואנו איננו עוברים...' כך המשיכו העגלון וסוסי בדרך, כאשר מפעם לפעם נכפות עליהם עצירות בלתי מתוכננות...

סופו של דבר - הגיע אמנם בעל העגלה אל עיירתו, אולם באיחור מסויים... במקום בראש חודש כסלו - הוא נכנס בשערי העיירה בראש חודש שבט... מיד עם הגיעו העירה - מיהר אל ביתו אל הסוחר, אשר סבר פניו הרציני הסגיר בדיוק רב את דעתו על האיחור הקל... 'עגלון!! האינך מתבייש?' - צעק סוחר היינות, 'אינך מבין איזה נזק גרמת לי!?' - הוסיף וטען, כאשר הוא מבהיר באופן חד משמעי כי אין בדעתו לשלם תמורת הסבלות אפילו פרוטה שחוקה אחת - כפי שכבר התנה מראש... 'די לך במה שאיני תובעך לשלם לי עבור הנזק שגרמת לי!' - נזף בעגלון.

אלא שבעל העגלה מצידו - התייחס לפרשה מזוית שונה לחלוטין... הוא דוקא סבר כי מגיע לו שכרו משלם - שכן עשה את כל אשר לאל ידו על מנת לעמוד בתנאי ההסכם!!

'אל בית המסחר המרוחק - הגעתי בדיוק במועד, במחוז ההוא - לא התעכבתי אפילו יום אחד, במהלך הדרך - עשיתי כל מאמץ להאיץ בסוסים, אולם מה אעשה ואיתני הטבע כולם יצאו למלחמה כנגדי ומנעו מני לקיים את חלקי בהסכם? את שכרי הב לי?' - פנה בתביעה אל הסוחר, ואיים: 'אם לא תשלם - אתבעך לדין תורה בפני הרב ובית הדין!!'

'לו יהי כן!!' - השיב הסוחר. 'אם רצונך לבוא לפני בית הדין - הרי שמוכן אני ומזומן לכך!! אני אציג את טענותי, אתה תספר את מאורעותיך, ונראה מה יהיה בפי הדיינים לומר!!'. ואכן, עוד באותו שבוע התייצבו שני הניצים בפני הרב ובית דינו - אשר הכריעו במהרה כי הצדק עם הסוחר והוא אינו מחוייב לשלם לעגלון מאומה, שכן כך סיכמו הם ביניהם במפורש.

אלא שפסק הדין - כלל לא מצא חן בעיני העגלון... פניו האדימו - והוא פנה אל הרב בטרוניא ושאל: 'לידמנו רבי, מהיכן הוציא הוא את דינו?'... 'מהשולחן-ערוך!!' - השיב הרב, והעגלון מיהר להקשות: 'ואם כן, ילמדני רבי, מהיכן הוציא השולחן ערוך את דינו?'... 'השולחן-ערוך - למד את הדין מהרמב"ם!!' - השיב הרב בניחותא, אולם דעתו של בעל העגלה טרם התקררה... 'טוב ויפה!!' - אמר - אבל ילמדני רבי, הרמב"ם הלזה - מהיכן למד את דינו?'...

'הרמב"ם' - הסביר הרב - 'למד את הדין מהגמרא, שכן סוגיות ערוכות ישנן בש"ס בנושאים מעין אלו...'... 'לו יהי כן' - נענה העגלון - 'מבין אני כי הרמב"ם למד את הדין מהגמרא, אבל ילמדני רבי אך הפעם: הגמרא עצמה - מהיכן מצאה מקום לדין זה?'... 'הגמרא?' - הטעים הרב בנימת שאלה - 'הגמרא נועדה לפרש את דברי התורה שבעל פה אשר מפרשת את דברי התורה שבכתב, וכך היא עשתה גם במקרה זה! גם את הדין הזה - למדה הגמרא כמובן מהתורה!!'

'עכשיו הכל ברור!!' - הכריז העגלון בתרועת נצחון... 'אכן, משה אמת ותורתו אמת... התורה - כפי שיודע אפילו אני - ניתנה לעם ישראל בו' בסיון, ובתאריך זה - אמנם הדין דין אמת הוא... אילו הייתי נוסע בסיון, בקיץ, כאשר אין שלגים, אין בוץ, אין סופות ואין סערות - הייתי ודאי חוזר העירה בזמן שנקבע, ואילו לא הייתי עושה כן - הרי שבודאי הייתי נחשב לפושע וראוי היה למנוע ממני את שכרי!!'

'אולם עתה - בתקופת טבת אנו מצויים, הדרכים משובשות, השלג והבוץ מכסים את פני הארץ, ובמצב כעין זה - בודאי אין מקום שאפסיד את שכרי משום שהפרתי את תנאי ההסכם!! לא היתה זו אשמתי - אלא אשמת מזג האוויר הנורא, ואין כל הצדקה לפסוק את הדין לרעתי!!' - סיים העגלון... פסק הדין - כמובן לא השתנה, וכל אחד ואחד מאיתנו מבין בודאי מדוע... שוטה העגלון בלי ספק, כסיל שבכסילים, אויל ופתי... וכי מעלה הוא על דעתו כי משום שניתנה תורה בחודש סיון - מתייחסת היא אך ורק למקרים אשר ארעו באותה תקופה עצמה? הלא זו שטות שאין דוגמתה!! התורה - תורת אמת היא, בכל יום, בכל עת ובכל שעה!!

אלא שזה המקום לשאול את עצמנו: כלום אותם הסבורים כי התורה איננה מתאימה לדורנו, או שכלפיהם לא דיברה תורה וזאת מחמת טרדות וקשיים אשר נפלו בחלקם - אינם דומים ממש לאותו עגלון שוטה? הלא בודאי התורה - אשר ניתנה לכל אחד ואחד מישראל - מתאימה בדיוק לצרכיו ולמצבו של כל אדם, באשר הוא ובאשר הן טרדותיו וקשייו!!

השעות חלפו, והנה הגיע שעת הצהריים. בדיוק בשעה בה נקבה הרבנית מלכתחילה - נשמעו דפיקות עדינות על הדלת, והרב עמד בפתח. למראה הדרת פניו, אשר העידה על בעליה כאלף עדים כי בן עליה אמיתי הוא - נבוכו השלוחים, יראת הרוממות אחזה בהם, והם לא העזו לפצות את פיהם ולהציג את מטרת בואם.

אולם הרב, אשר מלבד צדקותו הרבה וחכמתו המופלגת היה גם פיקח גדול, לא נזקק להסברים... הוא הבין כי האנשים הנכבדים הממתינים בביתו לא הגיעו בכדי להציע לו הצעה מסחרית כזו או אחרת, ולפיכך הסיק כי ההסבר היחיד להמצאם של הללו בביתו - הינו כי מבקשים הם להציע לו את כס הרבנות באיזו עיר משופעת בממון.

אלא שלמרב הפליאה, הרב לא היה מעוניין בהצעה מעין זו... טוב היה לו בביתו הדל, בעיירתו הנחשלת, בבית המדרש הישן והמוכר בו כבר עשה ימים ושנים בעליה והתעלות. לפיכך, מאחר והבין מה בפיהם של האורחים, ולהעתר לבקשתם לא חפץ - החליט הרב להתעלם לחלוטין מנוכחותם, ולא לדבר עמם מטוב ועד רע...

אלא שבשביל זה, שב הדיבור אל האורחים, והם פצו את פיהם והכריזו בחגיגות: "שלום עליך רבי!"

מאחר שנתברך לשלום - הבין הרב כי לא יהא מן הנימוס להמנע מלהשיב על הברכה, ובפרט שהרי כבר לימדונו חז"ל כי מי שהקדימו לו שלום ואינו משיב בברכה משלו - נקרא גזלן (ברכות ו', ע"ב) ולפיכך לא נותרה בידו כל ברירה כי אם להשיב על ברכת אורחיו ולענות: "עליכם השלום!"

כעת, מיהרו השלוחים לגשת ישירות אל הענין. "רבי, מגיעים אנו מלונדון הרחוקה, קהילה עשירה ומבוססת, וברצוננו כי כבודו יבוא עמנו ויכהן כרבה של קהילתנו! מבטיחים אנו להעניק לך מכל טוב: דיור בדירה מרווחת ומפוארת - על חשבוננו, משכורת מכובדת - באמצעותה תוכל לפרנס את משפחתך בכבוד, בית מדרש וספרים ככל אשר תאבה נפשך, ובקיצור: כל טוב! ובכן, האם תיאותר למלא את בקשתנו?" - שאלו הפרנסים, אולם ההפתעתם המרובה נענו בשלילה...

"צרי לי, אך חוששני כי אשיב את פניכם ריקם! אפילו תמורת כל טוב שבעולם לא אסכים לעזוב את בית המדרש, את השקיעות המוחלטת בלימוד, לטובת משרה אשר תאלץ אותי לבטל מזמני לטובת עיסוק בעיני קהילתכם הנכבדת!" - הבהיר הרב...

נו... מה יכולים היו הפרנסים להוסיף? מאחר ונדחתה בקשתם - פנו להם לדרכם מאוכזבים ביותר, כאשר בליבם הם מחשבים חשבונות ומתכננים תכניות בכדי לזכות לבסוף שאותו תלמיד חכם בעל שיעור הקומה בו פגשו זה עתה יכהן כרב קהילתם.

ניתן לומר, כי דוקא העובדה שהרב דחה את הצעתם הנדיבה - גרמה להם לרצות בו ביתר שאת... "רב כזה - אשר מאומה אינו מעניין אותו מלבד לימוד התורה, רב כזה - אשר מוכן לחיות בתנאים כה ירודים ובלבד ששקיעותו בתורה לא תפגם אפילו כהוא-זה, רב כזה - אשר פניו מאירות ואישיותו קורנת, זהו בדיוק הרב בו חפצים אנו לזכות!" - גמרו בליבם.

אכן, מה עושים עם הבעיה המעשית הקלה, כיצד מתגברים על התנגדותו הנחרצת של הרב למלא את התפקיד הנכבד? ובכן, חשבו להם פרנסי לונדון, חשבו וחשבו, ולבסוף מצאו עצה... שלחו משלחת שניה אל עיירתו של הרב, אולם אלו השליחים השניים - לא מיהרו לגשת אל ביתו בהגיעם העירה, אלא קבעו את משכנם בבית הכנסת האורחים המקומי, התמקמו בחדר שהוקצה עבורם, והמתינו לשעת הכושר אשר לא יאחרה לבוא.

למחרת בבוקר, כאשר יצאה זוגתו של הרב, הרבנית הנכבדה, מביתה - ניגשו אליה שלשה עסקנים הדורי בגדים, שאלו בהתעניינות כנה: "רבנית, אמרי לנו, האם כבר אכלת היום?" והרבנית הודתה כי אמנם טרם בא דבר מאכל אל פיה הבוקר. "ומה באשר לילדים? האם כבר סעדו את ליבם?" - הוסיפו לשאול, ושוב נאלצה הרבנית להודות כי טרם מצאה במה להאכיל את ילדיה... "מקוה אני כי עד הצהריים ירחם ה' ויזמן לנו דבר מאכל להשיב את נפשנו!" - הביעה את תקוותה... "אהה..." - הגיבו השלוחים בהבעת השתתפות כנה. "עתה, אולי תוכלי להשיב בכנות ולומר לנו כיצד מרגישה את עם לבושך הבלה, עם הגרביים הבלתי תואמות, עם המטפחת אשר ידעה ימים טובים יותר, ועם הידיעה כי ילדייך הרכים נראים מוזנחים וחוריים?" - פרטו על נימים רגישים, והרבנית נשברה ופרצה בכבי:

"איך אני מרגישה אתם שואלים? ובכן, מרגישה אני איום ונורא! כן!! איום ונורא, ואף יותר גרוע מכך! אולם אמרו לי יהודים רחמימים, כלום יש בידי לעשות דבר מה? על תורתו של בעלי - אינני מוכנה לוותר בשום פנים ואופן, האושר הגדול ביותר עבורי טמון בידיעה כי בעלי הרב יושב בבית המדרש והוגה בתורתו של מלך מלכי המלכים, ומאחר ולימדו מונע ממנו לפרנס את המשפחה ולהביא טרף לביתו - עלי לקבל על עצמי בליט ברירה את עול המחסור ואת קושי הדלות!" - סיימה.

ובכן, בדיוק לרגע הזה ציפו השלוחים... "צודקת את, צודקת את, צודקת בהחלט!" - הם אמרו לרבנית. "אסור לבטל את הרב מלימודו אפילו לא לרגע קט! ניכר בו בבעלך כי תלמידי חכם מופלג הוא, וכי איש אלוקים קדוש הינו! אולם באמתחתנו הצעה אשר תוכל לשפר את תנאי חיך מן הקצה אל הקצה, להעניק לך חיים של רווחה כלכלית, וכל זאת מבלי לנתק את בעלך מבית המדרש אפילו לרגע אחד!

"אנו שלוחיה של קהילת לונדון העשירה והנכבדה, וברצוננו כי בעלך הרב יכהן כרבה של עירנו. אין אנו מבקשים ממנו לעזוב את בית המדרש ולעסוק בצרכי הכלל, איננו מצפים כי ינהל את עניני הקהילה - שכן לשם כך קיימים בעירנו

מוסדות וועד מסודרים, ברצוננו רק כי ינהיג את עדתנו מהבחינה הרוחנית, וכי יפאיר את כותל המזרח בעיניו בדמותו רבת ההוד!

"אם יאות למלא את בקשתנו - הרי שיוכלים אנו להבטיחך נאמנה כי לא תדעו עוד מחסור כל ימי חייכם. אנו נעמיד לרשותכם בית פרטי בן שלש קומות, טלפונים משוכללים, רכב עם נהג צמוד, ועוד ועוד - אביזרי מותרות אשר מעולם לא העלית בדעתך כי קיימים המה ועלולים להיות בהישג ידך! עליך רק לעשות את הנדרש בכדי שיוכל הרב לקבל את המשרה על עצמו!" - סיימו השלוחים, ופנו להם לדרכם כאשר הם מותירים את הרבנית שקועה בהרהוריה.

רגעים ארוכים נותרה הרבנית על עמדה כאשר חולפים להם רעיונות מרעיונות שונים ומשונים באמצעותם תוכל לשכנע את בעלה הרב כי יקבל על עצמו את המשרה הנכבדה אשר רווחה כלכלית בכנסיה, ולבסוף גמרה בדעתה והחליטה לנקוט בדרך פשוטה למדי...

באותו היום, כאשר שב בעלה בשעת צהריים מבית המדרש, וביקש מזוגתו כי תכין למענו כוס תה כמדי יום ביומו - פכרה הרבנית את ידיה והבהירה כי לצערה לא תוכל למלא את בקשתו, וזאת מאחר וכלה מאגר הפחמים בביתם, ואין בידה מעות בכדי לחדשו...

"לו יהי כן! גם זו לטובה!" - הרהר הרב, אולם את חוט הרהוריו קטע קול בכיים של ילדיו הקטנים השואלים אוכל... "מדוע אתם רעבים? האם לא אכלתם היום די שבכעם?" - התפלל הרב, ושוב נענה על ידי זוגתו כי לצערה לא היה בידה די מעות בכדי לקנות אפילו ירקות וקובים לארוחת הצהריים... "המוכר כרב אינו מוכן למכור לי בהקפה, ואני ממש אינני יודעת מה לעשות! חוששתי כי כולנו נגוע ברעת או ניאלץ לפשוט ידנו ולבקש את עזרתם של יהודים טובים!" - סיפרה לבעלה בקול נכאים.

בשמעו את דבריה של זוגתו, כאשר עמד על המצב הקשה אליו נקלעה משפחתו - נאנח הרב ואמר ספק לעצמו ספק לאזני רבניתו: "חבל... חבל שלא נענית להצעתם של אנשי קהילת לונדון... אילו הייתי מקבל את ההצעה - יכול הייתי עתה לשבת בנחת על התורה ועל העבודה, ולילדי היה די אוכל בכדי להשיב את נפשם!"

כאשר שמעה הרבנית את הדברים מפורשים יוצאים מפי בעלה הדגול - מיהרה לצאת מן הבית ולגשת אל בית הכנסת האורחים בו התאכסנו כאמור חברי המשלחת. "יוכלים אתם לשוב עתה אל בעלי ולהציע לו את הצעתכם בשנית... הפעם הוא כבר לא ידחה אתכם!" - הביטיחה...

ואכן, חברי המשלחת שבו אל הרב, הגישו לו את כתב המינוי לרבנות לונדון, והרב נעתר והצטרף עמם אל עירם אשר ברבנותה כיהן פאר עד יום מותו.

פעם הייתי מהלך בדרך...

מעתה, נשוב נא אל רבי יוסי בן קיסמא וניישב אל נכון את ארבעת הקושיות אשר הקדמנו.

שכן הנה ראשית דברי מבהירה המשנה, כי אותו דו שיח התנהל בין רבי יוסי לבין היהודי שהזמינו לכהן ברבנות עירו - התנהל בהיות רבי יוסי בדרך. בהזמנות זו - לא היתה ה'רבנית' של רבי יוסי לצידו, ועודה זו מנעה ממנו לחצים אשר עלולים היו לאלצו לקבל את הצעתו של היהודי בו פגשו...

שנית, מאחר ורבי יוסי הבין מה מבקש ממנו אותו יהודי - הוא נמנע מלהקדים לו שלום... הוא ניסה להתעלם מנוכחותו ולהשיב עצמו כאילו רואהו, והשיחה בנייהם נקשרה רק מאחר ויהודי זה פתח בדברים מצידו והקדים לברך את רבי יוסי ולבקש ממנו את בקשתו...

שלישית, כאשר עמד אותו יהודי על גדלותו של רבי יוסי, והבין כי אינו מקדים לו שלום מאחר וחושש פן יתבקש לבוא עמו ולכהן ברבנות עירו - התעורר והתעצם חשקו לזכות עבור בני עירו ברב כה נכבד. מלבד זאת, הסיק הוא ממראה עיניו כי רבי יוסי הינו עני מרוד. לפיכך, פנה אל הצדיק בשאלה:

"רבי צדיק, רבי קדוש, איפה אתה גר? הכיצד יתכן שבני עירך מניחים לתלמיד חכם שכמותך לחיות בעניות שכזו? האם אין הם מייקרים את תורתך ומחזיקים בידך?"

הוא בכלל לא התעניין בכתובתו של רבי יוסי אשר לא היתה נחוצה בנסיבות הענין... הוא רק בירר כיצד רב גדול כמותו חי בדלות ובעניות כה נוראה, כאשר סבר למצוא במצבו של רבי יוסי פתח להצעתו על פיה יצטרף עליו רבי יוסי לעירו בה יזכה לכל טוב...

גם רבי יוסי, בתשובתו - לא התייחס אל כתובתו. הוא לא פירט את שמה של עירו ומאחר ולא נשאל אודות כך. הוא השיב רק על שאלתו האמיתית של בן שיחו, ובסבירו כי הינו גר בעיר של חכמים וספרים, עיר בה אין הוא מיוחד בשל חכמתו ובשל תורתו... "בעירי - כולם תלמידי חכמים העוסקים בתורה מתוך עמלות אמיתית והתנתקות מהבלי העולם, ומעתה ברור כי איש אינו סבור כי עליו להחזיק בי ולפרנסני!" - הסביר...

בשלב זה, החליט היהודי לגשת ישירות אל הענין, ולהציע את הצעתו בפני רבי יוסי הצדיק בו פגש בדרך. "מה דעתך רבי, אולי תבוא עימי אל עירי ותכהן ברבנותה, ותמורת זאת אעניק לך אלף אלפי דינרי זהב? אני אעשה אותך מליונר, לא תצטרך עוד לדאוג את דאגת הפרנסה, וכל מעייניך נתונים יהיו אך ורק ללימוד התורה מתוך הרחבת הדעת!" - הביטיח, אולם נענה בשלילה...

"לא ולא! אפילו תתן לי מלא ביתך כסף וזהב - לא אסכים לעזוב את עירי אשר הינה עיר של חכמים וספרים, עיר ובה אוירה תורנית צרופה, עיר בה יכול אני ללמוד בחבורה עם תלמידי חכמים כערכי! אפילו אם תעשירונו עושר בל יתואר - לא אסכים לגור במקום שאינו מקום תורה!" - הבהיר רבי יוסי, אולם בן-שיחו עדיין לא השתכנע...

רבי, מבין ריסי עיניך ניכר כי אינך מבין מאומה בכסף... אולי אינך יודע, אולי אינך מבין, אך אני מציע לך סכום בלתי נתפס, סכום אגדי אשר יוכל לשנות את חייך מן הקצה אל הקצה! נכון, צודק אתה כי אפשר ומשהו מאיכות לימודך יגרע בעירי, אך ככלות הכל - הבט נא אל התמורה המשמעותית לה תזכה בגין כך! אולי כדאי שתתייעץ עם הרבנית שלך, עם זוגתך? - ניסה היהודי לפתות את רבי יוסי, אשר מיהר מצידו והשיב לו תשובה ניצחת:

"צודק אתה. אני - אינני מבין מאומה בכסף. אולם דוד מלך ישראל, אשר עושרו היה מעל ומעבר לגבולות דמיוןך, הוא הלא הבין היטב בכסף! הוא ידע מה ערכה של עשירות! הוא חווה רווחה כלכלית! אולם אף על פי כן, אותו דוד מלך ישראל בספרו, בספר תהילים - ואומר בבירור: 'טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף! על הבנתו של דוד המלך - יכול אני בודאי להסתמך, ואם הוא הכריע כי התורה יקרה היא מכל הון שבעולם - בודאי ידע מה שדיבר!' - סיים רבי יוסי וחתם את הדיון... מעתה, מיושבת בפשטות את הקושיה הרביעית, הנוגעת לטעם מחמתו הזכיר רבי יוסי בדבריו במפורש את זהותו של דוד המלך מחבר ספר התהילים. שכן אילו היה ספר התהילים מתחבר על ידי אחד הנביאים, על ידי מי שאינו יודע צורתו של מטבע - עדיין מקום היה לטעון כי אולי ולזל בערכם של הכסף והזהב מאחר ולא עמד על טיבם. אולם כאשר דוד המלך, אשר ידע מה טיבו של עושר, הבהיר נחרצות כי התורה יקרה מכל הון שבעולם - הרי שהכרעתו הינה בודאי מוסמכת ושקולה, ועליה ניתן להסתמך בלי פקפוק..."

זה איפוא ביאר המשנה בה פתחנו את דברינו, כאשר כל הקושיות אשר הקדמנו מיושבות הפלא ופלא - אחת לאחת...
הלומד תורה - שכינה כנגדו - רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל
בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני (יט, א)
אומר רש"י: "ביום הזה - בראש חודש. לא היה צריך לכתוב אלא 'ביום ההוא', מהו 'ביום הזה'? שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו."
דברי תורה צריך שיהיו חביבים עלינו, חדשים בעינינו, כאילו היום נתנו?
שואל האדמו"ר מגור זצ"ל, הרי בראש חודש לא היתה עדיין "קבלת התורה!"
בראש חודש הגינו בני ישראל למדבר סיני, והחלו בהכנות לקבלת התורה. כיצד, איפוא, דורשים מפקסוק זה על ענין קבלת התורה - שיש צורך שיהיו דברי תורה כחדשים בעינינו כאילו היום ניתנו?
והוא עונה: לא רק קבלת התורה צריכה שתהיה כל יום בהתחדשות ובחביבות כאילו היום ניתנה. גם ההכנה לקבלת התורה צריכה שתהיה בכל יום, בהתחדשות ובחביבות. ישנה חשיבות גם להכנה ללימוד התורה כמו לעצם הלימוד. שניהם צריכים להיעשות מתוך הרגשה יום יומית של "דבר חדש".
אלא שיש להבין: מה פירוש הדבר שאומרים לאדם להרגיש "כאילו היום ניתנו"? וכי למה שיחשוב כך? וכי אומרי לו כאן: 'תהיה בעל דמיון ותתחיל לדמיין דברים?' הרי היום לא היתה קבלת התורה, ומדוע יחשוב כאילו כן היתה?
רבותי! התשובה פשוטה. כל אדם שלומד תורה - שכינה כנגדו, וכמו שמובא בחז"ל "ומנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה ששכינה עימו? שנאמר ובכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך". ומה עושה השכינה עמו? מלמדת אותו את התורה! הוא יושב ועוסק בתורה והקב"ה מצטרף אליו ומלמד אותו תורה! ממש מוראדיג!

בתנא דבי אליהו (פרק יח) מובא: "ברוך המקום ברוך הוא שבחר בחכמים ובתלמידיהם ומקיים בהם 'במידה שאדם מודד - בה מודדים לו', וכשם שהם יושבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום שפנוי להם, וקוראים ושונים לשם שמים, ויראתם בלבבם, ומחזיקים דברי תורה בפיהם - כך הקב"ה יושב כנגדם ומגלה להם את סודות התורה!"

אין איפה כל צורך לדמיין כאילו דברי התורה ניתנו היום. הם אן ניתנו היום! בכל יום שיהודי יושב ולומד תורה - הקב"ה יושב איתו ומלמדו אפילו את סודות התורה! אנחנו צריכים להרגיש שזו המציאות! לחיות את הלימוד מתוך הרגשה כזו ששכינה עימו בלימודנו! זוהי ממש בחינה של "קבלת התורה" בכל יום. סיפר לי אברך שמוסר שיעור בהרצליה סיפור, ממש געוואלידיג:
בשיעור שלי משתתף, מזה מספר שבועות, אדם שנמצא בתהליכי גיור ולומד יהדות על מנת להיות גר צדק.
יום אחד פנה אלי ואמר לי: "זהו זה! אני לא ממשין! אני לא אהיה גר!"
מה יש? מה קרה? שאלתי אותו, והוא ענה: "אני יושב כאן בשיעור כבר כמה שבועות, מאזין בקשב, ולא מבין מילה! מה תאמר לי? שהשיעור עמוק מדי, וקשה מאו לתפוס אותו! אבל אני רואה שאין פני הדברים כך! הנה יושבים בשיעור נערים צעירים, ילדים, והם כן מבינים, מתעריבים בשיעור שואלים, משיבים, מתפלפלים ומתווכחים, ואני לא תופס מה הם מדברים! ואלא מה, תאמר שאני סתום, שיש לי ראש חלש... אני מוכן להראות לך את התעודות שלי, את הציונים שלי, ותראה בעצמך את כשרונותי הברוכים... המסקנה היחידה היא שגמרא זה לא בשבילי! אני לא מסוגל להבין אותה! אם כן למה לי להתגייר? כדי שלא אבין כלום?"

אמרת לי: "זו באמת שאלה חזקה מאוד, אני לא יכול לענות לך תשובה על שאלה כזו קשה! אבל אצלנו בבני ברק יש גאון, צדיק וקדוש, קוראים לו רבי חיים קנייבסקי, נלך ביחד ושאל אותו. נשמע מה הוא אומר."
הגעתי איתו לגאון ר' חיים ושאלנו את השאלה. ר' חיים חיך, פנה אלי ואמר לי: "איך אתה רוצה שהוא ידע למוד, הרי אין לו מלמד?"
ברגע הראשון נפגעתי. מה זאת אומרת "אין לו מלמד"? הרי יש לו! אני מלמד אותו כל יום!

בתנא דבי אליהו (פרק יח) מובא: "ברוך המקום ברוך הוא שבחר בחכמים ובתלמידיהם ומקיים בהם 'במידה שאדם מודד - בה מודדים לו', וכשם שהם יושבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום שפנוי להם, וקוראים ושונים לשם שמים, ויראתם בלבבם, ומחזיקים דברי תורה בפיהם - כך הקב"ה יושב כנגדם ומגלה להם את סודות התורה!"

אין איפה כל צורך לדמיין כאילו דברי התורה ניתנו היום. הם אן ניתנו היום! בכל יום שיהודי יושב ולומד תורה - הקב"ה יושב איתו ומלמדו אפילו את סודות התורה! אנחנו צריכים להרגיש שזו המציאות! לחיות את הלימוד מתוך הרגשה כזו ששכינה עימו בלימודנו! זוהי ממש בחינה של "קבלת התורה" בכל יום. סיפר לי אברך שמוסר שיעור בהרצליה סיפור, ממש געוואלידיג:
בשיעור שלי משתתף, מזה מספר שבועות, אדם שנמצא בתהליכי גיור ולומד יהדות על מנת להיות גר צדק.
יום אחד פנה אלי ואמר לי: "זהו זה! אני לא ממשין! אני לא אהיה גר!"
מה יש? מה קרה? שאלתי אותו, והוא ענה: "אני יושב כאן בשיעור כבר כמה שבועות, מאזין בקשב, ולא מבין מילה! מה תאמר לי? שהשיעור עמוק מדי, וקשה מאו לתפוס אותו! אבל אני רואה שאין פני הדברים כך! הנה יושבים בשיעור נערים צעירים, ילדים, והם כן מבינים, מתעריבים בשיעור שואלים, משיבים, מתפלפלים ומתווכחים, ואני לא תופס מה הם מדברים! ואלא מה, תאמר שאני סתום, שיש לי ראש חלש... אני מוכן להראות לך את התעודות שלי, את הציונים שלי, ותראה בעצמך את כשרונותי הברוכים... המסקנה היחידה היא שגמרא זה לא בשבילי! אני לא מסוגל להבין אותה! אם כן למה לי להתגייר? כדי שלא אבין כלום?"

אמרת לי: "זו באמת שאלה חזקה מאוד, אני לא יכול לענות לך תשובה על שאלה כזו קשה! אבל אצלנו בבני ברק יש גאון, צדיק וקדוש, קוראים לו רבי חיים קנייבסקי, נלך ביחד ושאל אותו. נשמע מה הוא אומר."
הגעתי איתו לגאון ר' חיים ושאלנו את השאלה. ר' חיים חיך, פנה אלי ואמר לי: "איך אתה רוצה שהוא ידע למוד, הרי אין לו מלמד?"
ברגע הראשון נפגעתי. מה זאת אומרת "אין לו מלמד"? הרי יש לו! אני מלמד אותו כל יום!

בתנא דבי אליהו (פרק יח) מובא: "ברוך המקום ברוך הוא שבחר בחכמים ובתלמידיהם ומקיים בהם 'במידה שאדם מודד - בה מודדים לו', וכשם שהם יושבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום שפנוי להם, וקוראים ושונים לשם שמים, ויראתם בלבבם, ומחזיקים דברי תורה בפיהם - כך הקב"ה יושב כנגדם ומגלה להם את סודות התורה!"

אין איפה כל צורך לדמיין כאילו דברי התורה ניתנו היום. הם אן ניתנו היום! בכל יום שיהודי יושב ולומד תורה - הקב"ה יושב איתו ומלמדו אפילו את סודות התורה! אנחנו צריכים להרגיש שזו המציאות! לחיות את הלימוד מתוך הרגשה כזו ששכינה עימו בלימודנו! זוהי ממש בחינה של "קבלת התורה" בכל יום. סיפר לי אברך שמוסר שיעור בהרצליה סיפור, ממש געוואלידיג:
בשיעור שלי משתתף, מזה מספר שבועות, אדם שנמצא בתהליכי גיור ולומד יהדות על מנת להיות גר צדק.
יום אחד פנה אלי ואמר לי: "זהו זה! אני לא ממשין! אני לא אהיה גר!"
מה יש? מה קרה? שאלתי אותו, והוא ענה: "אני יושב כאן בשיעור כבר כמה שבועות, מאזין בקשב, ולא מבין מילה! מה תאמר לי? שהשיעור עמוק מדי, וקשה מאו לתפוס אותו! אבל אני רואה שאין פני הדברים כך! הנה יושבים בשיעור נערים צעירים, ילדים, והם כן מבינים, מתעריבים בשיעור שואלים, משיבים, מתפלפלים ומתווכחים, ואני לא תופס מה הם מדברים! ואלא מה, תאמר שאני סתום, שיש לי ראש חלש... אני מוכן להראות לך את התעודות שלי, את הציונים שלי, ותראה בעצמך את כשרונותי הברוכים... המסקנה היחידה היא שגמרא זה לא בשבילי! אני לא מסוגל להבין אותה! אם כן למה לי להתגייר? כדי שלא אבין כלום?"

אמרת לי: "זו באמת שאלה חזקה מאוד, אני לא יכול לענות לך תשובה על שאלה כזו קשה! אבל אצלנו בבני ברק יש גאון, צדיק וקדוש, קוראים לו רבי חיים קנייבסקי, נלך ביחד ושאל אותו. נשמע מה הוא אומר."
הגעתי איתו לגאון ר' חיים ושאלנו את השאלה. ר' חיים חיך, פנה אלי ואמר לי: "איך אתה רוצה שהוא ידע למוד, הרי אין לו מלמד?"
ברגע הראשון נפגעתי. מה זאת אומרת "אין לו מלמד"? הרי יש לו! אני מלמד אותו כל יום!

ור' חיים המשיך ואמר: "נכון שאתה מלמד אותו! אבל - אנו אומרים כל יום בברכת התורה: 'ברוך אתה ה' המלמד תורה לעמו ישראל' - הקב"ה הוא המלמד!"
ואת מי הוא מלמד? "המלמד תורה לעמו ישראל!" הוא מלמד רק את עמו ישראל, הוא לא מלמד גויים! והיותו והקב"ה לא מלמד גויים - אין כל פלא בכך שאינו מבין! ברגע שיתגייר - יהיה לו מלמד. הקב"ה יהיה המלמד שלו, ואז הוא יבין!"
מוראדיג!

כמובן, ואין כל צורך לציין, כך באמת היה!
בכל מקום שבן אדם יושב ולומד תורה - שכינה עימו! הקב"ה לומד איתו ומלמד אותו! אם היינו מרגישים זאת "בחוש", לא היינו צריכים "לדמיין" ש"כאילו נתנו היום"... אכן! הם נתנו היום, ובכל יום!

רות המואביה אמה של מלכות - הגרש"ד פנקוס זצ"ל
דוד המלך ע"ה - הביטוי של עם ישראל
מנהג ישראל לקרוא את מגילת רות בחג השבועות, וישנם כמה טעמים לכך. אחד מהם משום שבשבתות הוא יום פטירת דוד המלך ע"ה לכן ספר זה המתאר את השתלשלות הולדתו של דוד המלך, ומי היו אבותיו, נקרא בחג השבועות.
דוד המלך היה אחד מארבעת עמודי העולם. שלושת האבות - אברהם יצחק ויעקב הם אלו שנטעו את השורשים העמוקים של עם ישראל, אבל הביטוי של עם ישראל עצמו היה דוד המלך ע"ה.
עם ישראל הוא העם האהוב ביותר והיקר בעיני השי"ת, ישנם פסוקים רבים עם ישראל את אהבתו וקרבתו של הקב"ה לעם ישראל. האדם המבטא יותר מכל קשר נפלא זה, הוא דוד המלך ע"ה. כמו שכתב הרמב"ם הל' מלכים פ"ג ה"ו על המלך ש"לבו הוא לב כל קהל ישראל".
כולנו מצפים למשיח בן דוד, וזהו אחד מיסודות האמונה הוא שצפוי לנו עתיד נפלא. יבוא יום שעם ישראל כולו יתקבץ לארץ ישראל, לכל אחד תהיה נחלה משלו, לא תהינה יותר צרות ומחלות, לא כאב ולא צער, במשך אלפי שנה עתידים אנו לחיות ביחד עם השי"ת בתכלית התענוג. לאחר מכן צפוי עתיד רחוק יותר.
הנקרא 'עולם הבא'. היסוד של כל העתיד הזה הוא - דוד המלך.
ומה שהיה הוא שיהיה

המגילה מתארת בעיקר את רות המואביה ואת בועז, גדול הדור, אשר נשאה לו לאשה תיאור שלם על אישיותם המיוחדת, וכיצד זכו שמהם יצא דוד המלך האישיות - הגדולה ביותר שהיתה במשך כל הדורות.

והתורה מלמדת אותנו שאם אנחנו נחקה את היופי הזה של אישיותם, גם אנו יכולים לזכות לילדים נכדים וצאצאים שיאירו בשמי היהדות כי הרי יסוד גדול הוא ש"מה שהיה הוא שיהיה" (קהלת א, ט) הקב"ה ברא את עולמו כמו מעגל, וכל מה שהיה בעבר יהיה גם בעתיד. וכמו שהיתה רות היה בועז והיה דוד - גם אנו יכולים להיות דומים לרות ובעז, ושמתנו יצא צדיק כדוד, אם רק נלך בדרכם ונעמול לקנות את הגדלות שהיתה באישיותם.

אי הבנה מחמת שינוי האוירה
בכדי להבין מה בדיוק קרה שם, לפני שניגש לעצם המעשה עלינו להקדים הקדמה, רקע כללי, שידיעתו עשויה לשנות את כל הבנתנו בדברי המגילה אשר התרחשו לפני אלפי שנה.
שכן, אחת הבעיות שלנו להבין את הכתובים היא משום שהאמור בהם קרה לפני אלפי שנים, וטבע העולם שהוא משתנה. בכל מדינה ובכל עם, ישנה אוירה מסויימת, סביבה מסויימת, המשתנה מזמן לזמן, ואם לא חיים את אותם זמנים קשה מאוד להבין סיפורים על אותו מקום. משום כך איננו מבינים את רוב הסיפורים ההיסטוריים.
אתן לכם דוגמא, נמצאים אנו ביהונסבורג. נתאר לעצמנו יהודי עובר ברחוב בשנת לילה מאוחרת, שתיים לפנות בוקר, והנה הוא שם לב שבאחת מפינות הרחוב יושב ילד קטן. הוא ניגש אליו ושואל: מהיכן אתה? מדוע אינך הולך הבית? והוא עונה: הלכתי לאיבוד. הוא בירר את כתובתו, ואז הושיט לו יד והלך עמו ברחובות יהונסבורג בלילה, בחושך, בסכנה מפני הכושים, הביתו.
אדם שאינו חי ביהונסבורג, לא יבין זאת, אבל מי שגר בעיר מבין מה פירוש הדבר להסתובב ברחוב לבד בשעה שתיים לפנות בוקר, ורק הוא יוכל להעריך את גודל הקרבתו של אותו יהודי בעל חסד.

זוהי, אם כן, הבעיה הגדולה ביותר בהבנת הכתובים. כי הרבה דברים שהיו לפני אלפי שנים, היום נראים אחרת. לכן, לפני הכל, ננסה להיכנס לאוירה של אותה תקופה, ודבר זה ישפך אור אחר על כל המעשה.

עמון ומואב העמים השנואים על ישראל
לכל עם בעולם יש את העמים הנחשבים לידידיו, ויש את אלו הנחשבים כאויביו, אותם הוא שונא בלב ונפש.
לדוגמא, כלפי כל מי שיושב כאן, מה ההתייחסות שלו כלפי האומה הגרמנית, הנאצים? יש בנו שנאה עצומה כלפי הגרמנים. פגשתי פעם גרמני שהתגייר, וידעתי שסבא שלו היה נאצי אמיתי. כעת שהוא נהיה יהודי, הייתי צריך לעבוד על עצמי כדי לקבלו בסבר פנים יפות, כי בכל אחד מאתנו מוטבעת שנאה עמוקה כלפי אומה שפלה זו.

עלינו לדעת שהעמים השנואים ביותר בעיני עם ישראל בתקופת התרחשות המגילה, היו שניים - עמון ומואב. אם היו מזכירים באוזני יהודי אדם שהוא עמוני או מואבי, היה זה כמו סדין אדום לשור.
מדוע זה היה כך?
קודם כל, אבותיהם - עמון ומואב, היו ממזרים.

עלינו לדעת שהעמים השנואים ביותר בעיני עם ישראל בתקופת התרחשות המגילה, היו שניים - עמון ומואב. אם היו מזכירים באוזני יהודי אדם שהוא עמוני או מואבי, היה זה כמו סדין אדום לשור.
מדוע זה היה כך?
קודם כל, אבותיהם - עמון ומואב, היו ממזרים.

עלינו לדעת שהעמים השנואים ביותר בעיני עם ישראל בתקופת התרחשות המגילה, היו שניים - עמון ומואב. אם היו מזכירים באוזני יהודי אדם שהוא עמוני או מואבי, היה זה כמו סדין אדום לשור.
מדוע זה היה כך?
קודם כל, אבותיהם - עמון ומואב, היו ממזרים.

שני עמים אלו היה השפלים, המכוערים, והבלתי מוסריים ביותר שיכולים להיות. הם תמיד שואו את עם ישראל בגלל המקור ההיסטורי שלהם.

התורה מצוה עלינו: 'לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים, ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך' (דברים כג, ד) כי הם אנשים שפלים, אין להם הכרת הטוב לעם ישראל על כך שאברהם אבינו היה זה שהציל את לוט אביהם כשנשבה במלחמה. הם היו האנשים המתועבים ביותר שעם ישראל ידע מאז ומעולם.

עונשם של אלימלך ובניו

כעת ניגש לפסוקי המגילה.

אלימלך היה גדול הדור, אדם גדול. מלבד זאת הוא היה גם עשיר גדול. וכאשר הגיעה שנת בצורת, לא היה מסוגל לראות את אלפי היהודים הסובלים חרפת רעב.

אילו היה נשאר בארץ ישראל, היה מוכרח למכור את כל אוצרותיו על מנת להאכיל את כולם, ולהפוך להיות עני, כי מדובר היה בעם שלם. הוא היה אדם גדול, ועם ישראל ציפו ממנו שיעזור להם בשעתם הקשה.

מה עשה אלימלך? לקח את משפחתו ויצא לחוץ לארץ. חז"ל אומרים על זה שזה לא היה מעשה הגון, וחומרתו עלתה כאשר התברר שהארץ אליה הלך היא ארץ מואב, לחיות בחברת שונאיהם המושבעים של עם ישראל.

לא זו בלבד, אלא ששני בניו מחלון וכליון, התחתנו עם שתי נסיכות, בנותיו של מלך מואב. זאת משום שהם היו אנשים חשובים מאוד בעם ישראל, ומלך מואב היה מעוניין מאוד שבנותיו תתחתנה עם שני יהודים גדולים. אך בעיני היהודים נחשבו אלימלך ושני בניו כבוגדים.

חלף זמן קצר, ושלושתם, אלימלך ושני בניו מתו.

יתרו והקרה מתוך אהבת ה'

אשת אלימלך, נעמי, היתה צדקת גדולה, אך היא הלכה עם בעלה, והנה כעת נשארה לבדה, והיא ידעה היטב שהעונש מגיע לה.

היא פנתה לשתי כלותיה הודיעה להן: אני חוזרת לארץ ישראל. מספיק מה שכבר קרה לי, למדתי לקח. שתי הנסיכות הללו, מתוך דרך ארץ, אמרו: "כי אתך נשוב לעמך", אך בסופו של דבר כתוב: "ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה".

צריך להבין מה מונח היה בהחלטה זו של רות.

רות ידעה שכשתגיע לארץ ישראל, תזכה לקבלת פנים צוננת במיוחד. יטיחו בפניה: קודם כל את מואביה ולא היתה לך זכות להתחתן עם יהודי. את בכל אופן התחתנת עמו וכתוצאה מכך הוא מת, כלומר, בגללך הוא מת.

היא מרגישה את עצמה צדקת גדולה, אבל כולם ידחו אותה ויאמרו לה: צאי מכאן, שפל אדם שכמותך, אין לך חלק ונחלה בתוך העם היהודי!

אבל היא לא התחשבה בכל זה. היא אהבה את הקב"ה, אהבה את תורתו, ואף שידעה מה מצפה לה, איזו קבלת פנים היא תקבל, מתוך אהבה ומסירות לה' ולתורתו היא הלכה עם נעמי, ואמרה: לא איכפת לי מכלום! "כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אלני, עמך עמי ואלקייך אלקי, באשר תמותי אמות ושם אקבר", אני רוצה להיות קרובה לעם ישראל, כי כך אהיה קרובה אל הקב"ה.

היתה זו גדלות מופלאה. היא הרי היתה נסיכה, בתו של מלך מואב, אביה מצפה שתחזור אליו, והנה היא הולכת לעם ישראל, לספוג בזיונות וקללות, ושם, במקום לחיות חיי רווחה בארמונות פאר, תיאלץ ללקט שיבלים בשדות זרים.

גיסתה ערפה היתה גם היא בעלת דרך ארץ, אבל כשנעמי אמרה שלום, היא עזבה אותה. לעומתה רות ויתרה על הנאות העולם הזה והלכה לארץ הקודש מתוך ידיעה ברורה ששם צפויים לה חיי עוני ומחסור.

לפעמים כשאדם עושה מעשה של מסירות נפש, לפחות מישוה מעריך את המעשה. הוא צדיק. אבל כאן אף אחד לא אמר לה מילה טובה, משום שהיתה מואביה.

והיתה בעיה נוספת. לא היה ברור כלל האם תוכל אי פעם להינשא ליהודי. בתורה כתוב שמואבי אינו יכול להתחתן עם יהודי, אפילו אם הוא מתגייר. ומה לגבי מואביה? נושא זה היה שנוי במחלוקת במשך הדורות, ובאותה תקופה ההלכה בענין זה עדיין לא היתה ברורה. בועז ידע את ההלכה, הוא ידע שישנה הלכה למשה מסיני, ש"מואבי ולא מואבית" ולמואביה מותר להתחתן עם יהודי, אבל יהודים רבים לא ידעו זאת, והם סברו שלעולם לא תוכל להתחתן עם יהודי.

הרי לפנינו אשה המוותרת על הנאות ועל חיים מאושרים בארמון המלוכה, וכל זאת בכדי להצטרף לעם ישראל, ללא פרוטה בכיסה, ללא יכולת לבנות בית יהודי - רק מתוך אהבה עצומה לקב"ה!

מחמת גדלות זו, זכתה רות לתואר: "אמה של מלכות". ישנן ארבע אמהות - שרה, רבקה, רחל ולאה. האמהות, לא רק שהן ילדו את עם ישראל, אלא בעצם הגדרתן הן האמהות של עם ישראל. רות נקראת בלשון חז"ל ("ב"צ א ע"ב) "אמה של מלכות", אמו של המשיח. לולי רות לא היה דוד המלך ולא היה משיח. זה לא שבנקרה שדוד המלך יצא ממנה, אלא בהגדרתה היא האם של המלכות.

כי כדי לזכות שיצא מלך המשיח, הבן האהוב ביותר לפני הקב"ה, צריך אמה עם אהבה כה עצומה לקב"ה, אהבה הגורמת לה לוותר על הכל ממש, רק מתוך אהבתה אליו ית'.

נעמי אמנם מנסה לשכנע אותה לחזור: דעי לך, שום דבר לא מצפה לך, לא יהיה לך בעל, רק בזיונות והשפלות יהיו מנת חלקך, אך היא בשלה: לא אפרד ממך עד יום מותי, וגם אז - אקבר לידך, כי את ה'רבי' שלי. את לימדת אותי יהדות, ולא אתנתק ממך בשום אופן. היא היתה מסורה בלב ונפש לנעמי ולתורתה.

נעמי ורות בבית לחם

הן יוצאות לדרך ומגיעות לבית לחם.

באותה תקופה, בועז היה גדול הדור. הוא היה נשיא, אדם זקן בשנות השמונים שלו, בעל משפחה ענפה וכולם הכירוהו וכבדוהו.

ביום שנעמי ורות חזרו לבית לחם, אשתו של בועז נפטרה, וכל עם ישראל השתתפו בהלווייתה.

והנה באמצע ההלוויה נכנסות נעמי ורות, וכצפוי - "ותהום כל העיר עליהן". הן 'קבלו על הראש' - "ותאמרנה: הזאת נעמי?! תראו מה קרה לנעמי, האשה העשירה ביותר שהיתה בכל ארץ יהודה. הכל מפני שהיא נטשה אותנו, בגדה בנו. ותראו מי באה אחריה, תראו את מי היא הביאה אתה - מואביה!"

נעמי ורות היו צריכות לאכול, וכיון שרות היתה משמשת את נעמי, היא יצאה ללקט שבלים בשדות. ומספרת לנו המגילה על יחסו של בועז לרות. הוא אומר לה: "הלא צויתי את הנערים לבלתי נגעך", כי אילו לא היה אומר להם זאת, היו זורקים אותה החוצה עקב היותה מואביה.

היא סבלה בשקט את כל הבזיונות, לקטה מעט מזון לה ולחמותה, ושבה אל חמותה.

בועז רומם את רוחה של רות

אחרי שתיארו את דמותה של רות, נעבור לדמות מרכזית נוספת במגילה - בועז. כאמור, בועז היה גדול הדור, שופט ונשיא, הוא היה בעל משפחה וגם עשיר מאוד, בעל שדות.

והנה יום אחד נכנסת לתוך שדותיו מואביה, וכפי שתיארנו, המואבים היו בזויים ושנואים בעיני כל יהודי. אבל הוא שם לב שהיא ישרה וצנועה.

הוא ניגש אליה ואמר לה: "הגד הגוד לי כל אשר עשית את חמותך אחרי מות אישך, ותעזבי אביך ואמך וארץ מולדתך ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום. ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה מעם ה' אלקי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו".

הוא אמר לה: בתי, ידוע לי שעזבת את הורייך, את משפחתך ואת כל אוצרות המלוכה, ובאת לחסות תחת כנפי השכינה. את אשה נפלאה, צועדת בעקבות אמותינו הקדושות, וה' יהיה בעוזך.

בפעם הראשונה היא שמעה מילים שהרימו את רוחה.

רות מאוד התרגשה. "ותאמר: אמצא חן בעיניך אדוני כי נחמתני, וכי דברת על לב שפחתך", אתה יודע אל מי אתה מדבר? אל מואביה. מעולם לא שמעתי מילים כאלו. רק בזיונות ספגתי. ולפתע גדול הדור איו לו אל מי לדבר אלא אל אדם בזוי כמוני!

והוא מוסיף ואומר לה: הוריתי לנערי לא לנגוע בך לרעה, ואם מישוה יפגע בך, תאמרי לי. כמו כן, את מוזמנת להיות אורחת על שולחני.

והוא לא מסתפק בכל זה אלא "ויצו בועז את נעריו לאמר: גם בין העומרים תלקט ולא תכלימוהו, וגם שול תשולו לה מן הצבתים ועזבתם ולקטה ולא תגערו בה".

זוהי דמות נפלאה. בועז יצא מגדרו לרומם אותה. הוא עדיין לא היה כל כך בטוח בכשרותה לבוא בקהל, כי סוף כל סוף היא היתה מואביה, אבל הוא אמר לה דברים המשמחים את הלב, ועזר לה בכל יכולתו.

בקשת נעמי מרות להינשא לבועז

כעת הגענו לנקודה עמוקה מאוד.

אדם שנפטר ויש לו ילדים, הילדים הם ההמשכיות שלו. אבל אדם שמת ללא ילדים זו טרגדיה גדולה. הרמב"ם (בכתבים, פרקי ההצלחה) כתב, כי לא ימנע האדם מלפחד מפני המוות, עד שיכנס לחופה. כי אם הוא נשוי, מעתה יש לו המשכיות. אם לא התחתן, יום אחד הוא עלול למות ללא שיהיה לו המשך, אלא אם כן הוא תלמיד חכם ויש לו תלמידים, אבל בדרך הטבע ילדים הם ההמשכיות של האדם.

ולימדה אותה התורה הקדושה כי ישנה דרך להקים את שם האדם שנפטר ולעשות בזה חסד גדול מאוד עם נשמתו, וזאת ע"י קיום מצות יבום.

במקור, היבום הנפלא ביותר מתקיים על ידי הקרוב ביותר לאדם - אביו, שהאב ישא את אשת בנו. אבל התורה אסרה זאת, והטילה את המצוה על אחי המת. עכ"פ יש ענין גדול שאחד מקרובי הנפטר ישא את אשת הנפטר ויקים לו שם בעולם.

למחלון וכליון לא היו ילדים, ובעצם רות היתה צריכה להתייבם. מבחינה הלכתית לא היתה אפשרות של יבום כי לא היו אחים נוספים. היתה זו רק הרגשה רוחנית בעלמא של נעמי, אשר בקשה להציל את נשמת בנה שהיה אדם גדול.

סברה היתה נעמי, שאם אחד מן הקרובים, בן דוד או אפילו בן דוד שני של מחלון, יתחתן עם רות, תהיה זו טובה גדולה עבור נשמתו, אף שעל פי הלכה לא היה כאן חיוב כלל, ולכן אמרה לרות: אינני יכולה לצוות עלייך, אני רק מעלה הצעה: בועז הוא בן דוד שני שלנו, אני יודעת שהוא מבוגר מאוד, אבל אם תינשאי לו זו תהיה טובה גדולה עבור נשמת בני, והרי שאיפתך הגדולה להיות קרובה אל ה'.

רות, מטבעה, היתה צריכה לאמר: אינני מעוניינת להתחתן עם בן דוד, אדם זקן למעלה משמונים. אין לי שום חיוב לעשות זאת. אני עדיין צעירה לימים וברצוני לבנות בית. בועז ודאי ידאג לשדך אותי עם אדם צעיר בגילי, כך יהיה לי עתיד.

אבל רות לא חשבה על כלום. היא הודיעה לנעמי: כל אשר תבקשי אעשה! כזו היתה דמותה המופלאה של רות. מוכנה להקריב הכל עבור יהודי. לכן היא זכתה להיות אמה של מלכות העם היהודי.

גדלותו המופלאה של בועז

אחרי שהביעה רות את הסכמתה, ניגשת נעמי לסדר את השידוך בין רות לבועז. לא היתה אפשרות לפעול בדרך המקובלת ולשלוח שדכן לבועז שיציע לו את רות המואביה, כי שום אדם בר דעת לא ילך לבועז, גדול הדור בעם ישראל, ויציע לו לשאת לאשה אלמנה צעירה, ועוד מואביה! הרי רק ההצעה עצמה היא עלבון.

ישנם הרבה סוגים של מעשי חסד בעולם, אבל החסד האמיתי, הטהור, הוא חסד כזה שאין לעושהו עתיד, אין מי שיכיר לו טובה עליו. זהו החסד המיוחד לעם ישראל.

לימוד נוסף: רות הוכיחה לעם ישראל, שהתכונה האמיתית של עם ישראל איננה דבר שמוכרחים דוקא לרשת אותו. הנה, היא היתה ממאב וזכתה לתכונה זו בשלימות.

ללמדנו, כי אין צורך דוקא ללמוד זאת מההורים. אם אדם קנה בעצמו את מידת החסד בשלימות, בכוחו להיות אביו של משיח צדקנו.

אנחנו אמנם נולדנו יהודים, אך לפעמים יש המהרהרים לעצמם: לא נולדנו למשפחה אמנית ונחמנו. אבל אם יש לאדם את המסירות הזו, בבחינת "משכני אחריך נרוצה", הוא נדבק לצדיק ואומר: באשר תלך - אלך, באשר תאכל - אוכל וכו', ברצוני להיות קשור לה' - אין גבול לגדלות שבכוחו להשיג.

את המסירות הזו זומנים חשוכים, השי"ת אינו שוכח, ובסוף יהיה כזה אור, כזה יופי וכזו נחת, כמו רות שזכתה להיות אמה של מלכות.

ומבועז עלינו ללמוד את הגדלות הזו שלא לכעוס מיד, לדעת מתי לשלוט בעצמנו. להיזהר לא לדרוך על אנשים, לא לפגוע ברגשותיהם.

כדוגמא אספר לכם סיפור אישי. התחתנתי סמוך לפסח, ובפסח הראשון התארחתי אצל חותני.

בימינו ישנן כל מיני שיטות לבדוק חסה מתולעים, אבל בזמנו היה צריך לבדוק כל עלה, ועדיין לא היה ברור לנו שהוא נקי במאת האחוזים. כיון שכך, המנהג בביתנו היה שאוכלים רק את שורשי החסה ולא את העלים. היינו קונים הרבה חסה, זורקים את העלים ומשאירים את השורשים, כדי לקיים בהידור מצות אכילת מרור.

בליל הסדר, אחרי תפילת ערבית, הגעתי לביתו של חותני נכסתי למטבח ולתדהמתי אני רואה את כל עלי החסה מסודרים יפה, וכל השורשים מושלכים בפח. בודאי הייתי צריך לצעוק "ה' ירחם", השורשים בפח! אין מרור הלילה!..." ואז כל אירת ליל הסדר, היתה נהרסת.

זה בדיוק מה שלא צריך לעשות. יש להיזהר, לשלוט בעצמנו, לדעת שישנם עוד אנשים כשביביה, והם בעלי רגשות. מרור זו מצוה נפלאה, אבל עם מילה אחת אפשר 'להרוג' אדם!

ביום הנפלא של חג השבועות, בו נפתח הרקיע והשפע יורד לעולם, נזכור כולנו את הלימוד החשוב מרות ומבועז, שמהם יצא מלך המשיח אשר יגאלנו במהרה. (תפארת שמשון)

סיפור לשבועות - יצחק אלחנן שמאלה!!!

לקראת יו"ט קבלת התורה, נביא בשביל לעורר לב העם לשאיפות ולגדלות כפי שנוהג לספרו האון הגדול רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א מידי שנה במחנה "בני תורה" במתק שפתינו ובלשונו הנודעת לתהילה:

יצחק אלחנן בן ארבע, בן חמש, יצחק אלחנן הולך לחיידר, ההורים משתדלים ומתפללים, לא מונועים דבר. הם הולכים ומבחינים שישנם מעט קשיים, ה"ראש" לא כל-כך מבריק, יצחק אלחנן עולה כיתה ועוד כיתה, הקשיים גוברים; עושים ככל שניתן. יצחק אלחנן חוגג "בר מצוה", מלמדים אותו היטיב את הדרשה, איכשהו הבר מצוה עוברת, והוא נכנס לישיבה קטנה, צולח שלש שנים בקושי רב ועולה לישיבה גדולה. קשה לו ליצחק אלחנן, ההורים עוזרים לו, מצמידים לו "אברך", ילד טוב הוא יצחק אלחנן. משתדל מאוד.

יצחק אלחנן בן תשע עשרה, בן עשרים. מתקבצים להם כמה "יועצים" וממליצים להורים: הבן שלכם, כנראה, לא כל-כך מוכשר, הוא לא "בנוי" ללימוד תורה, לא נורא, הוא יהיה איש טוב, יתפרנס ביושר מעמל כפיו. הוא כמוהו ימשיך לצעוד בדרך הטובה בזה חונך, הוא יהיה יר"ש ותומך תורה הוא יהיה איש טוב.

יצחק אלחנן יוצא אל שו"ש החיים, לא היה דבר טוב במקומו שלא היתה ידו בו: חברת גמ"ח; חברת משניות; חברת חיי אדם; חברת עין יעקב; חברת תהילים; יצחק אלחנן היה פוקד כל נזקק ונצרך וממילא מחסורו. וכשהגיע לעונת "האישי מקדש" נשא לאישה את זוגתו הצדקת ויחד המשיכו בכל

מפעליהם הטובים. נולדו להם בנים ובנות צדיקים וצדיקות כולם בני עליה, לומדי תורה. מהם ת"ח מופלגים, נולדו נכדים וגם נינים יצחק אלחנן בן ששים, בן שבעים, בן שמונים. הגיעה עת "כל האדם" וסביב מיטתו כל ידידיו מכריו ובני משפחתו, כל העיירה וזעקים ביחד "שמע ישראל" ויצאה נשמתו באחד.

יצחק אלחנן עולה למעלה, צועד בצעדים מאושיים לעבר שולחנו של מקום, והנה בצד שמאל דלת צרה: "מה זה שם?" הוא פותח חרך צר ורואה אש מתלקחת "אוי גדינים!" הוא בורח. מה ליצחק אלחנן עם גיהנם? יצחק אלחנן נזכר במטען היקר שהוא נושא איתו אוצרות אוצרות של מצוות ומעשים טובים, זרע ברך ה'. הוא ניגש לצד ימין חיוך על שפתיו, פותח את הדלת, מכניס רגל ועוד רגל ועניו רואות צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם. עיני יצחק אלחנן אורו: זה המקום! מבקש רבי יצחק אלחנן להיכנס פנימה, ולפתע הוא שומע כרוז צועק ומכריז:

"יצחק אלחנן שמאלה!"

שמאלה?! כנראה זו טעות; יצחק אלחנן רוצה להמשיך לפנות ימינה, אך כמו כח תופס אותו בעורפו, הכרוז אינו מרפה: "יצחק אלחנן שמאלה!"

יצחק אלחנן כבר לא מחייך: מדוע שמאלה? הן הרבה מעש"ט עשיתי בימי חיי, לא הרעתי לאיש?! והוא נענה: אכן, מעשים טובים רבים בידיך, ידענו צדקותיך:

אבל יצחק אלחנן, ר - צ - ח - ת !

- את מי רצחתי? אני כל ימי עסקתי בלהחיות בני אדם במטותא מכם, מעולם לא רצחתי. אך הם, הדיינים של מעלה בשלהם: יצחק אלחנן, ר-צ-ח-ת!

הדרך היחידה היתה לגשת לבועז עצמו, כי הוא היה אדם גדול, וודאי ידע להכיר בערך אישיותה המיוחדת של רות. אם היא תיגיש ישירות אליו, הוא כבר ידע מה לעשות.

נחזור לבועז. בועז היה אדם זקן, נשיא עם ישראל. אתמול הוא ראה את האשה הזו מלקטת בשדהו, והיות והבחין שהיא צנועה דיבר איתה דברי חיזוק ועידוד, אך סוף כל סוף הוא לא היה בטוח מה היא באמת. והנה לפתע באמצע הלילה, הוא רואה אותה שוכבת למרגלותיו. מה כל אחד אחר היה עושה במצב כזה? היה צועק: גויה שכמותך, לכו מאכן! עכשיו אני רואה שאת מהמאובים ושפלה כמותם!

אם היה אומר זאת, דוד המלך לא היה בא לעולם וגם לא מלך המשיח!

אבל בועז היה כזו דמות נפלאה. הוא עצר את עצמו, לא התרגז אלא פנה אליה בשאלה, לברר את הענין: "מי את?" מה את עושה כאן? תסבירי את עצמך! והיא ענתה: באתי להציל נשמה. את נשמת בעלי המנוח. בועז שמע זאת והתפעל מאוד: "ויאמר: ברוכה את לה' בתי, היטבת חסדך האחרון מן הראשון" - מעשה זה יפה יותר מכל מה שעשית עד כה.

תגובה זו של בועז היתה ממש בגדר נס, שלא בדרך הטבע. כך אומרים חז"ל (רות רבא ו, א): " 'חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך' - משפטים שהבאת על עמונים ומאובים, וצדקות שעשית עם זקני ועם זקנתי, שאילו החיש קללה אחת מאין הייתי בא, והוא לא דייה שלא קיללה, אלא שבירכה, שנאמר 'ברוכה את לה' בתי'".

דוד המלך היה קם כל לילה בחצות להודות על כך שהסבא שלו לא אמר מילה אחת חריפה לסבתא שלו כשבאה אליו לשדה. היה זה בגדר נסי ניסים. רק אדם בעל שיעור קומה כמו בועז היה מסוגל לנהוג כך.

מאידך, המסירות של רות לה' היתה ככזו מידה, עם כזו גדלות. הרי אם נעמי לא היתה שולחת אותה, בשום פנים ואופן היא לא היתה עושה זאת. היא היתה מעדיפה למות ולא לעשות מעשה כזה. אבל נעמי אמרה לה - יש לך שליחות, את הולכת להציל נשמה יהודיה.

היה במעשה זה סיכון גדול. רות ידעה שאם בועז יקלל אותה, היא תהיה אבודה לעולם. תארו לעצמכם שהחפץ חיים זצ"ל היה מקלל משה... בועז היה נביא, גדול הדור. אם היה מקלל אותה אפילו קללה אחת - זה היה סופה! אבל היא לא נרתעה ממאומה, כי הרי נעמי שלחה אותה!

משני אנשים מרוממים אלו יוצא דוד המלך ע"ה!

זריזות בועז בקיום המצוה

המעשה עדיין לא הגיע אל סופו.

ביום המחרת באה רות אל בועז בשליחות נעמי, וחזרה ובקשה ממנו שישא אותה לאשה. והרי באפשרותה להתחתן עם בחור צעיר, לא זקן מופלג כמוהו, מה יצא לה מכך שתחתן דוקא אתו? באופן טבעי הוא היה צריך לומר: טוב, נראה, נחשוב על כך...

אבל בועז לא השתהה כלל. בו ביום אסף את זקני הדור, שהוא עצמו היה הגדול מביניהם, ואמר להם את אשר אירע עם נעמי ורות, ועל הצורך לבנות את המשפחה. היה שם יהודי נוסף, פלוני אלמוני, שמבחינת הקירבה המשפחתית היה קרוב לרות יותר מבועז, ולו הציע בועז לקנות את השדה, כדי שישאר על שם המשפחה, אך יחד עם זאת יהיה מוכרח להתחתן עם רות.

פלוני אלמוני, הגואל, לא היה מעוניין, כי לא היה ברור לו שהדבר מותר, ההלכה של "עמוני ולא עמונית" עדיין לא נפסקה. הוא חשש שמא יום אחד יאמרו שהמעשה לא היה מותר וילדיו יהיו מחוץ למחנה.

אבל בועז שידע שנפסקה ההלכה מעמוני ולא עמונית, לקח את הסיכון בלי לחשוש שמא יהיה מרעור בדבר, וזאת כדי לגמול חסד עם נשמה יהודיה. וכשהחליט לעשות זאת - רעו המתין אפילו יום אחד. אם זו מצוה - יש לקיימה מיד, ללא כל שהות. באותו לילה נערנה החופה, הם התחתנו, ועוד לפני שהגיע בוקר המחרת בועז נפט. אילו היה ממתין עוד יום, אם היה אומר: זו מצוה, אבל לא צריך למהר - לא היה דוד המלך!

כשראתה רות שבועז מת, באופן טבעי היתה צריכה להרים את עיניה לשמים ולומר: רבונו של עולם, האם זה מה שמגיע לי? הייתי נסיכה, התגוררתי בארמונות פאה. על הכל ויתרתי, הלכתי ברגלי, על אף שיוכלתי לנסוע במרכבה. כשהגעתי לארץ ישראל 'זכיתי' לקבלת פנים צוננת, כולם ביישו אותי, אבל לא היה איכפת לי, העיקר להיות קרובה לעם ישראל. ונעמי ה'רבי' שלי, אמרה לי שעלי להתחתן עם יהודי זקן זה עבור הבן שלה, כי רק כך תינצל נשמתו. וגם זאת עשיתי. התחתנתי עם היהודי הזקן, והנה הוא מת. האם זה מה שמגיע לי, ה'?

אך היא לא התרעמה, קיבלה את הכל באהבה, וכשנולד בנה, היא לקחה את התינוק הקטן אל נעמי חמותה ואמרה: חמותי היקרה, לבן הנולד יש את הנשמה של בנך - בעלי המת. ב"ה קיימנו את המצוה בשלימות.

והקב"ה נתן לה את שכרה משלם. חז"ל מספרים שבנה היה הצדיק הגדול ביותר בכל הדורות, ונכדו היה דוד המלך.

היא זכתה לראות בעיניה לא רק את דוד המלך אלא גם את שלמה בנו ואת בית המקדש. בן אמרו חז"ל (ב"ב צא ע"ב): רות המואביה ראתה במלכות שלמה בן בנו של בנה, שנאמר 'וישם כסא לאם המלך', ואמר רבי אלעזר: "לאמה של מלכות". אחרי כל הסבל שסבלה רות, אחרי אותה מסירות מופלאה לה' ולתורתו, היא זכתה לרוות נחת ולראות את בית המקדש שבנה נכדה שלמה ואת מלכות עם ישראל בתפארתה.

הלקחים שעלינו להפיק מהמגילה

מה עלינו ללמוד מכל זה?

את מי? והוא נענה: את רבן של כל בני הגולה הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור! אתה צדיק, עשית הרבה מעש"ט. אבל רצחתי! רצחתי את הפוטנציאל שלך את ה"בכוח" שלך את מה שהיית מסוגל להיות. מהיום שהתייאשת מלהשתדל ולהתאמץ, מהיום שהפסקת לשאוף, רצחתי! אין שום ברירה, לך שמאלה! יצחק אלחנן פונה שמאלה בגו שפוף ובדמעות מתוך הבנה וקבלת הדין. מבין שבצד ימין יושבים אלו ששאפו, אלו שהתאמצו, אלו שלא התיאשו, אלו שלא נשברו ומיצו את כל כוחותיהם, הם יושבים שם עם החזון איש ור' חיים עוזר על יד אבי ורבא והתנא הקדוש רבי עקיבא ליד משה רבינו וכל הצדיקים, שכל ימיהם התאמצו ושאפו!

(ממשנתה של תורה)

סיפור לשבועות - בן הקצב

הוא ישב בחדר ההמתנה, ונראה היה כאילו קוצים נתחבו בבשרו. הוא עיין בגמרא קטנה שהלכה עימו לכל מקום, אך מפעם לפעם הפסיק בעיונו, הביט בשעונו וציקצק בפיו כאומר "עוד שנייה אני בורח מכאן". למען האמת, השאלה ששאל את עצמו לא הייתה מתי הוא מסתלק, אלא מדוע בכלל הגיע למקום הזה. היה זה בית ראש הישיבה של בנו שמעון. הוא כבר ישב בחדר המתנה זה כמה וכמה פעמים, ובכל פעם הבטיח לעצמו שזו הפעם האחרונה.

מהפעם הראשונה ניחש כי לא הוזמן כדי לשמוע מחמאות על בנו, ותמיד עלה ניחושו יפה. שמעון ידע להשקות אותו בכוס תרעלה שאת תחתיתה לא ניתן היה לשער.

אין לו כוח בשביל שמעון. ובודאי שאין לו כוח לעמוד מול ראש הישיבה ולשמוע את מה שהוא כבר יודע. שמעון לא מתבגר, ידו בכל יד כל בו, אינו לומד, ותחת זאת מפריע לרמ"ם בישיבה ומתעמת עם חבריו לשיעור.

מה הוא קשור לזה בכלל? נכון, יש את העניין הזה שהוא בנו, אך מדוע זה מגיע לו? הרי איש לא יטען שהאשמה בו. והוכחה לכך הם תשעת הילדים האחרים של ר' רפאל שכל אחד מהן עליו ולמדן יותר מהשני.

מהיכן שאינך מסתכל על ביתו של ר' רפאל הרי זה בית בנוי לתלפיות. ממון מעולם לא היה בו אך תורה הייתה ובשפע. מגיל ילדות הילדים היו מונחים בלימוד, הובילו בכיתתם, הוסיפו כהנה וכהנה על מה שדרשו מהם בת"ת, ועשו זאת בחשק ובשמחה.

הוא השקיע בכל אחד ואחד, שעות על גבי שעות בלימוד ובבחינה, על חשבון שעות המנוחה. והילדים חשו בזאת והשתדלו בכל מאודם להשיב לו כגמולו. ורק שמעון יצא מן הכלל.

מאז היותו בגן נדרש ר' רפאל שוב ושוב ללכת עימו למומחים שונים. שמעון לא רגוע, שמעון מרביץ, שמעון מתקשה בקריאה ושמעון לא מקשיב. שמעון ושמעון ושמעון.

מדוע הגיע אליו? כדי להרוס את חייו? מה בורא עולם רוצה ממנו? האם אינו משקיע את ימיו וילדותו בחינוך ילדיו?

וכעת מנת ההשפלות הקבועה יזדת. יכול ראש הישיבה לוותר על המפגש המשפיל הזה שכן הוא, ר' רפאל, יודע בעל פה מה עומדים לומר לו ואף יכול להוסיף כהנה וכהנה, כפי שהוא עושה בכל פגישה שכזו, אז מדוע מטריח אותו ראש הישיבה לבוא ולשמוע את הדברים שוב ושוב?

הדלת נפתחה. ר' רפאל מתיישב ואומר לראש הישיבה: "יודע אני מה אתה רוצה לומר, אך אני מעדיף לשאול אותך: עשרה בנים לי. תשעה מהם הולכים בדרך הישר, עולים ופורחים בתורה ובעבודת השם. אני כבר איני צריך ראייה להשקעתי ולהנהגתי. והנה קם הילד העשירי ומתעקש להיות היוצא מן הכלל. ניסיתי ללכת לקראתו וככל שאני מנסה כך הוא מתרחק. מה רוצה אתה שאעשה. אני התייאשתי ממנו מזמן. רוצה אתה לזרוק אותו? ניחא זרוק. אני לא אתנגד. להיפך אני מעריך לכת את הזמן שהסכמתם להחזיק אותו. אני עצמי לא הייתי מחזיק ילד שאינו לומד ואינו מקשיב ורק הורס לי את הישיבה. מבין אני אתכם אז קומו ותעשו מעשה..."

ראש הישיבה מביט בו המום. הוא שמע הורים שברגעים מסויימים התייאשו מילדיהם, אך אף אחד לא עשה זאת בצורה משכנעת כזו כמו ר' רפאל. הוא מחליט לשנות את נושא השיחה אותו תכנן מלכתחילה.

"שמעתי אותך אומר 'אני כבר לא צריך ראייה להשקעתי והנהגתי' כלום יכול אתה להציג ראייה כזו?"

האב מחייך חיוך שחציו מלגלג וחציו כועס. "הלא חמישה מתוך עשרת בני למדו אצלך ואתה שואל אותי שאלה שכזו? האם ראתה ילד מתמיד כמו צבי, צדיק כמו נפתלי? חרוץ כמו אליהו? חכם לב כמו ברוך? יודע הלכה כמו יעקב?"

"אכן, ילדיך הם אות ומופת ודוגמא לאחרים. אך איה אותה ראייה שהצהרת עליה?"

ר' רפאל מתחיל להתרגז באמת ובתמים.

"האין כולם וכל אחד לחוד בבחינת ראייה מספקת? כלום רעייתי ואני צריכים להתנצל שהקב"ה העניק להם עונש בצורת שמעון?"

"יפה אמרת" מתלהב ראש הישיבה "כאשר הקב"ה נותן לך ילד כמו שמעון אתה קורא לו 'עונש', ומחליט לשמוט אותו מעל גבך, כאילו אין הוא קשור אליך כלל וכלל, ואילו את הפרסים שהגיעו אליך בהתגלמותם של ילדיך האחרים אתה מאמץ בחום ומציג זאת כהישג שלך?"

"איני מציג זאת כהישג אלא כהוכחה לכך שאנו כהורים פעלנו ללא דופי" אומר האב.

"ואני אומר לך שאם לא תעשה כל שביכולתך לקרב את שמעון, והוא ילך לתרבות רעה, אראה זאת ככישלון של מאה אחוז בחינוך ילדיכם".

"יסלח לי כבודו" אומר ר' רפאל בגרון ניחר. "איני חייב לשמוע דברי הבל והשמצה אלה. באיזו זכות מבטל אתה את הישגיו הגדולים ותולה אותם בילד סורר ומורה זה? האם אני זה שמשמיט ילדים מעל גבי או אתה זה שמשמיט אותם?"

"רואה אני שצריך אתה ללמוד מהתחלה את כל ענייני החינוך", אומר ראש הישיבה. "דע לך שאין מודדין לו לאדם בבניו ובבנותיו המוצלחים אשר גם בלעדיו יעלו מעלה בדרך העולה בית קל, אלא דווקא בבניו אשר נתנו לו כפיקדון בידו כדי להביאם אל הדרך אשר ילכו בה".

האב מביט בו באותו מבט ספק מלגלג ספק מסוקרן. "ומאיפה לקחת את זה? ברוך השם בקי אני בתורה בגמרא בראשונים ובאחרונים, וגם שבילי ההלכה נהירים לי. ומה לעשות לא נפגשתי במשפט כזה, אולי יאיר כבודו את עיני, שמא פספסתי משהו בדרך?"

"את המשפט הזה כתב יהודי אחד ששמו משה", אומר ראש הישיבה. לכזו תשובה גרועה לא פילל ר' רפאל, היא בפירוש הוציאה ממנו את מיטב הארס והציניות שניחן בה: "מה כבודו אומר? יהודי? ועוד ששמו משה? בודאי שצריך אני לשמוע את דבריו כאילו אמרם אחד התנאים או האמוראים הלא כן? סלח לי, הרי אינך מדבר עם 'עם הארץ', מה אתה מבאי לי איזה משה? מדוע אני צריך לשמוע אותו?"

"אני מבקש לספר לכבודו סיפור אודות אותו משה", אומר ראש הישיבה. "סיפור?" אומר ר' רפאל וחושב לעצמו שכבר היה מעדיף לקבל את דברי אותו משה כתורה למשה מסיני ולא לבטל זמנו בסיפורים, ועוד סיפורים על אודות אותו משה?"

"עליך לפנות חצי שעה לפחות מזמנך כי אותו משה עליו אני הולך לספר לך, חי לפני שנים רבות ובמקום רחוק מכאן".

ר' רפאל משלב ידיו, ובאותו רגע נזכר, שכן נהג כאשר היה ילד בגן. "סיפור הוא רוצה לספר לי", הוא חושב, "נו מילא, כנראה עוד לא התכפרו עוונותיי ובורא עולם מזמן לי עוד השפלה חדשה. סיפור אני צריך לשמוע בגילי, סיפור על ילד קטן בשם משה לפני הרבה שנים..."

ראש הישיבה מבחין גם מבחין ביציניות הנושבת מצדו של האב, ובכל זאת מתחיל בסיפורו.

קורדובה, ספרד

רוח נכאים שררה באיטליז, רוח עייפה ומייאשת שאפפה את יושביו. ולא שהיו יושבים בו רבים. שניים היו. ואף אחד מהם לא היה לקוח. רק בעל האיטליזי ובתו. כשאין לקוחות אין פרנסה. ובאין פרנסה, הם נותרו זמן רב מידי במחיצת הצרות שלהם.

למען האמת מוכן הקצב להיות חסר פרוטה כל ימיו, ובלבד שתמצא בתו חתן כלשהוא. אך היא אינה מוצאת, ולא שהיו חסרים קופצים, רק שהללו נותרו בקפיצתם מול סירובה של חנה, הבת.

והוא כועס. ומדוע שלא יכעס?

כבר יותר על חלומם משכבר הימים לחתן קצב במשרה מלאה שיפתח חנות נוספת בצידה השני של העיר. לאחר מכן ויתר על חתן שיהיה קצב בחצי משרה ויסייע לו באיטליז. שומו שמיים - כבר הסכים לחתן שלא יהיה קצב כלל. שיעבוד בחייטות או בסנדלרות.

אך עיקשת זו רוצה חתן שילמד תורה מבוקר עד ערב. כמה כאלה יש בקורדובה או אפילו בספרד כולה? ומדוע שישכים אחד כזה להינשא לבתו של קצב? ועוד יותר מדוע יסכים להינשא לבתו של קצב עני מרוד שאינו יודע מהיכן ירכוש את הבהמה הבאה במטרה למכרה? כשאין לקוחות, ואין סחורה, יש מספיק זמן לרגון ולהתווכח. וזה בדיק מה שעשה הקצב במשך רוב שעות היום. אם כי למען האמת אין לכנות מונולוג של אב ושתיקה של בת בשם "ויכוח".

כך או כך, לא קשה להבין את פשר אוירת הנכאים ששררה באותו היום באיטליז.

מדריד, ספרד

הוא שוב קם חציו משתומם וחציו כועס. שוב החלום הזה שמטריד אותו מזה שבועיים. בתחילה זה הצחיק אותו, אך משחזר החלום על עצמו שוב ושוב זה התחיל להטריד.

מימון בן עובדיה לא היה איש שמתייחס לחלומות. הוא היה תלמיד חכם שהוגה בתורה מבוקר עד ערב. הוא חי בחדר מעופש, ואכל ארוחות זעומות, באותם מקרים שלא שכח מהן. כל עסקו היה בתורה ודבר מלבד הלימוד לא העסיק אותו. השדכנים כבר לא היו מיאשים ממנו. הם פשוט שכחו אותו, שהרי אין זיכרון קצר יותר מזה של שדכן שאיבד עניין באחד הקלייטים שלו. ומימון בן עובדיה היה בהחלט קלייט ותיק ונשכח מאוד.

מסתבר שגם מימון שכח את העובדה שבני אדם נוהגים להינשא לפחות פעם אחת בחייהם, וזו הסיבה שנתר הוא היחיד מכל משפחת בן עובדיה רווק מושבע, ושכוח שדכנים.

אך מה שלא עשו הוריו ואחיו, עושה החלום הזה. איש נשוא פנים בא בחלומו ומצווהו לקחת אישה שכן אין תורתו רצויה בעודו ללא אישה.

בתחילה אין מימון משליך פרוטה מעוכה כלפי אותו האיש, שכן גם היה מדבר דברי טעם, הן "חלומות שוא ידברו" מה עוד שלדעת מימון דברי האיש הם דברי הבל, ומה טעם להקשיב לדברי הבל שנאמרים בכימה בלתי מכובדת הקרויה "חלומות שוא?"

אולם, האיש מתעקש להשמיע את דבריו ואף להרחיבם: "תלך לקורדובה" הוא אומר "תיקח את בת הקצב שבאותו מקום, שכן הריה אישה כשירה וצנועה שמייעדת לכבוד תורתך, וממתינה לו בכיליון עיניים".

ואעשה זאת בהקדם האפשרי". מילים אלה הגדישו את מנת הסבל של משה. הוא מתלבש בשקט, יוצא דרך החלון ומתחיל ללכת.

לילה שלם הולך ברחובות קורדובה ולבסוף הוא מגיע לאחד מבתי המדרשות בפאתי העיר, נשכב על ספסל ונרדם. לפנות בוקר הוא מקיץ ומחליט לצאת מהעיר כדי לברוח מסבלו ומגורלו. הוא הלך בלי לדעת היכן רגליו נושאות אותו, במשך ימים ולילות הוא חלף על פני שכונות, רחובות וערים. כשמולו שיחק לו מצא בית כנסת לשים בו את ראשו, וכשלא מצא לן תחת כיפת השמיים.

תלאות רבות עוברות על הילד משה, תלאות שהיו שוברות בוודאי כל ילד אחר, אך משה אינו כמו כל ילד אחר. הבדידות גורמת לו לחשוב על העולם בו הוא חי, על משה פיתויו ועל המקום שהוא רוצה לתפוס. בינתיים הוא עוסק בבריחה, אך משה יודע היטב שאין חפץ הוא לברוח כי אם להגיע לאין?

לאחר חודשיים מגיע משה לעיר ושמה גאש.

הוא מגיע באישון לילה שם פעמיו לבית הכנסת, מצליח להשתחל מבעד לחלון, ולאחר מכן מתמקם על אחד הספסלים ומנמנם קלות עד שנרדם. מישוה נכנס לבית הכנסת עוד לפני הנץ החמה. הוא מתיישב ללמוד, מבלי לשים לב לילד שישן על הספסל.

אך אז מבצע משה את אותם התהפוכיות שהתרגל אליהם בהיותו ישן על מיטה גילה, ותכף ומיד הוא מוצא עצמו על הרצפה, בקול רעש גדול. קול הרעש מעורר את תשומת ליבו של האיש הלומד. הוא ניגש לילד הישן על הרצפה מביט בו וחש את ליבו נמס מול הילד התמים והמסכן שהנפילה לא הצליחה אפילו להעירו.

הוא ממתין בשקט עד שיתעורר וכשמשעה פוקח את עיניו, הוא רואה איש בעל הדרת פנים כשל מלאך. מעולם לא הביט בו אדם בכזו רכות.

"מאין באת?" שואל האיש.

משה שותק.

"אין זה חשוב" אומר האיש לבסוף "נמתין לסיום התפילה ולאחר מכן תבוא אל ביתי ותסעד פת שחירית".

לאחר התפילה מוביל האיש את משה לביתו, ושם מאכיל אותו ומשקה אותו, עד ששבע. לאחר מכן שאל לשמו. משה אומר את שמו הפרטי ונמנע מלהזכיר את שם המשפחה מחשש שהאיש מנסה למצוא את מה שמשה מבקש לאבד.

"שמי יוסף" אומר האיש "אני מבין שנקלעת לצרה. על פי חזות פניך ילד טוב אתה ממשפחה טובה. הישאר כאן עד שרוחך תשוב אליך".

רבי יוסף היה לא פחות מאשר רבה של העיר גאש, כך למד משה בימים הבאים. הוא התייחס אליו כאל בנו היחיד, והעניק לו חום ואהבה, משל היה אביו.

ויום אחד הציע לו ללמוד מעט. משה הסכים בחפץ לב, ורבי יוסף נוכח לדעת שמדובר בילד חריף שכל מאין כמותו. חצי השעה הפכה לשעה ולאחר מכן לשעתיים, ואליה נוספו מלמדים נוספים שמסדר רבי יוסף מגאש לילד הקטן, ולא עברה שנה עד שמשה מקבל טעם בלימוד ומוסיף כהנה וכהנה על לימודיו.

חמש שנים חלפו.

משה מגיע לגיל מצוות ונערכת לו סעודת בר מצווה. כל יהודי העיר מגיעים לחוג את שמחתו של העילוי האסופי הגדל בביתו של רבם הנערץ הר"י מגאש.

ומגיל זה ואילך מתחיל הילד לעלות בלימודו, עד שנשמטים ממנו בזה אחר זה מלמדי השונים בטענה כי אין להם עוד מה ללמדו, וכך הוא יושב לבדו ומעמיק בתורה ורק הר"י מגאש יכול עוד לשמש לו כמורה, אם כי ככל שעוברות השנים הוא חש כי לפניו חברותא שווה ערך, שעתידו להיות ממנהיגי עם ישראל.

בהגיעו לגיל שמונה עשרה מבקש הר"י מגאש לדבר עם משה.

"ראה נא" הוא אומר "מעולם לא שאלתיך מאין באת, וגם לא לאן אתה הולך, אך עם השנים נפשי נקשרה בנפשך וחש אני כאביך ממש. אולם ידוע ידעתי כי אב אמיתי יש לך במקום כלשהו, ועל פי המצב בו קיבלתיך בריא לי כי תלמיד חכם הוא שגזירה נפלה משמים שלא זכה לגדלך ולרוות ממך נחת באלה השנים, ותחת זאת זכיתי אני במתנה זו".

"אולם" ממשיך הר"י מגאש ואומר "בן שמונה עשרה לחופה, ולפני שאדם נכנס בבית הנישואין עליו להיות כמה שיותר מושלם. ומאפה שאינך מסתכל על זה, אדם שניתק את קשריו עם אביו ומשפחתו אינו יכול להיחשב בשום פנים ואופן לאדם מושלם, אי לכך, רצוני שתלך למקום ממנו יצאת, ומכיון שבריי לי שהדבר קשה עליך מבחינה נפשית, הנה אשב ואורה לך כיצד לנהוג בפרשה בצורה שתגן עליך מפני פגיעה נוספת".

אין הר"י מייגאש מרחיב או מחטט באותה פגיעה, אך למשה ישנה תחושה שאביו החורג מבין יפה מה שאירע, למרות שבשנים שחלפו, הוא נידב מעט מאד על אירועים אלה. למעשה כל שהסכים לנדב הוא עובדת היותו יתום, וזאת בשל החיוב לומר קדיש ביום השנה לפטירתה. לא נעלם מהר"י מייגאש שיום זה חל בדיק ביום הולדתו של משה, והוא מחבר אחד לאחד ומסיק שאמו מתה בלידתה אותו ואביו נשא אישה אחרת שלא קיבלה אותו כבן.

אלא שמידע זה אינו מועבר ביניהם בדרך המקובלת של דיבור, אלא באותם חוטי הבנה עדינים שאפיינו את הקשר החזק ששרר ביניהם.

משה מקבל את עצת אביו-מורו, ובעיקר את הדרך העדינה בה הורה לו לנהוג בפרשה, והוא נפרד ממיטיביו ויוצא חזרה לעיר קורדובה להתוודע אל אביו ואחיו החורגים.

הוא מגיע לקורדובה ביום שישי. כמצוות הר"י מייגאש ניגש אל ראש הקהל ומוסר בידו מכתב המלצה חתום מאת רבה של גאש שידוע היה ומפורסם בכל רחבי ספרד. ראש הקהל מביט בכתב ופניו אורו. "תלמיד חכם בא לעיר. המלצה כזו מעולם לא קיבלתי על איש. אפילו לא על רבה של קורדובה רבי מיימון בן עובדיה.

הרי לך מהתלה. בת של קצב הוא מציע לו, כלומר אין זה סתם חלום שוא כי אם חלום שוא מלא עלבון. ומרוב עלבון מחליט מיימון בן עובדיה ללכת לאותה קורדובה ולהיווכח במו עיניו אם אכן ישנו שם קצב שבתו ממתנה לו כדברי אותו האיש מהחלומות.

בראותו את הקצב בפתח החנות חלשה דעתו, על כי מזלו גרם לו לבוא בקשרי שידוכין עם אדם כמותו, שלא ברור אם יש בו תורה יותר מאשר היצורים שאת בשרם הוא מוכר. אולם בראותו את בת הקצב אשר אודותיה דיבר איש החלומות הבין כי חלישות דעתו לשווא הייתה, אם כי לא ביטל אף בלא נימה את דעתו על אביה.

כפי שמבינים אתם, מיימון אינו איש קל כלל ועיקר, ואינו נוהג להשמיט מחשבה כלשהי שהוא חושב על זולתו, אולם לזכותו יאמר כי גאון הוא בתורה ובהלכה ואין הוא מודע לקשיחותו.

למען האמת, יש עוד אדם ביקום שאינו נודע לאותה קשיחות, ואדם זה אינו אלא חנה בת הקצב, שרואה באופן מיידי שהתלמיד החכם לו חיקתה כל השנים הגיע, גם אם התאחר בכך, ולפני שאתה מספיק לומר "ננס הקצב" וכבר השניים נשואים ומצפים לבן.

החודשים הראשונים לנישואין היו המאושרים ביותר שחווה חנה מאז לידתה, ואם סבורים אתם שאושר זה נעוץ בדירה הנאה שקבלו, עליכם היה לראות את המאורה הדלוחה ששכרו להם, ואם סברתם שנהג הוא לצאת איתה לטוילים ארוכי או קצרי טווח ולשוחח איתה על דא ועל הא כמצוותן של נשים, עליכם לדעת שמיימון לא שינה כהוא זה ממנהגו ימים ימימה. הוא ישב ולמד ואחר כך שוב ישב ולמד ולשם קינוח ישב ולמד.

ורעייתו - התמוגגה מאושר שהרי חלומה התגשם לחלוטין, באותה מידה שחלומו התגשם לחלוטין, בהבדל אחד: חלומה היה בהקיץ ומתוך רצון. חלומו היה מתוך שינה ומתוך כפייה.

הרי היא משרתת אותו בשמחה ובחדווה, וחשה זכות שרת אדם גדול זה, להכין את ארוחותיו לכבס את בגדיו ובתמורה שיניח לה להאזין לקול לימודו.

ומול גודש כזה של נתינה גם האדם הקשוח ביותר מתרכך, וזה מה שקרה למיימון. נפשו מתרככת והוא מתחיל לראות שהיה טעם בדבריו של אותו ברנש המגוח אל תוך חלמו. למען האמת הוא התחיל לחבבו באמת ובתמים, אלא שהלה נעלם בדיוק כפי שהגיע, בלי להשאיר שם או כתובת.

ומיימון מתחיל להשיב נתינה על נתינתה של אשתו, משבחה בדברים, ומעלה על נס את פעלה ואת מסירותה. כמובן שמילים אלה, שאותם אינה שומעת מעולם, משפרים מאוד את מצב רוחה של חנה, ובעצם, הופכים אותה למאושרת, ואם אותו ברנש מהחלום, מביט בהם ובאושרם, הרי אין ספק שהוא נותן לעצמו שפיחה או שניים על שכמו, ובכל מקרה הריהו מאושר כמותם.

דא עקא שחודשים ראשונים מאושרים אלה של חנה, היו גם החודשים האחרונים בחייה.

כאשר הגיע זמנה ללדת ותקש בלידתה, וזמן קצר לאחר שנולד הבן, והיא הספיקה לראותו ולברכו - הוציאה חנה את נשמתה.

והבן, נולד לגורל של יתמות מאם, ולחיות לצידו של אב שידוע לטפל בתינוקות באותה מידה שהוא יודע לנהל בית, כלומר, אינו יודע מאומה. ואם אין די בכך הוא נכד לסב קצב, שאם היה איש זעוף פנים קודם לכן, כעת הזדעף שבעתיים. שהרי מתחת לכל הוויכוחים שהתקיימו בין הקצב לבתו, הרי שלא היה יצור אחד בעולם שאהב כמותה. צער מות בתו היקרה לו מכל, אפף אותו והרי הוא כלי שבור לאלפי רסיסים.

בגיל שמונה ימים הוכנס הבן לבריתו של אברהם אבינו עליו השלום ושמו בישראל נקרא משה.

שנותיו הראשונות של משה היו אומללות כמובן מאיליו, רק שהוא עדיין לא ידע מזה. איכשהו עבר מיד ליד וממשפחה למשפחה, ללא אהבה וללא חיבוק חם. בהיותו בן חמש נשא אביו אישה שנייה, וזו העמידה לו בנים ובנות. למשה התייחסה כמצוות אנשים מלומדה, ולא מתוך חשק וקירבה.

מה כבר יכול לצאת מילד כזה?

ואם סיפור חייו אינו מספיק מסובך, היה משה הקטן קשה הבנה. לא הבין מה שמלמדים אותו. ובל נשכח שאביו אינו הקצב כי אם מיימון גאון עולם עם הרבה ידע ומעט סבלנות מה שנותן תוצאה אומללה ביותר עבור משה הקטן.

ושמא תאמרו הבנה לא הייתה בו, אך רצון היה להבין ולהשכיל?

במחשבה שנייה לא ייתכן שכך אמרתם. כיצד ימצא ילד שמעולם לא ראה את אימו ושכל חייו היו פקעת גדולה של סבל, ויש בו רצון ללמוד?

ואכן משה הקטן אינו יכול וגם אינו רוצה. מה שמביא את אביו להסקת מסקנות שאינן חיוביות לגבי בנו בכרוו ראשית אונן, למעשה רואה מיימון את בנו בעיניים ביקורתיות מאוד, וניתן לומר שהוא כועס עליו במאד מאד. ומיימון גוער בבנו ומכה אותו מכות נמרצות, שלא הוסיפו מאומה לא לרצון ולא ליכולת של משה, ובסופו של תהליך מחליט מיימון להתכחש לבנו שאינו הולך בדרכו. הוא משתדל שישעה כמה שיותר אצל חמיו הקצב, ואף מעניק לו כינוי המעיד הן על הסרת האחריות ממנו, והן על מחשבתו עליו. ויקרא כינויו של משה "בן הקצב".

והיה משה לבן כל יחודי קורדובה, שכדרכם של אנשים שכחו שמשה זה לא ראה מעולם את אימו ואף אביו התנכר אליו. הם ראו בו ילד שמבייש את אביו התלמיד חכם ושמצווה לכנותו "בן הקצב" אם כדי לשנותו ואם מפני שנואשו מלשנותו.

בהיותו בן שמונה שנים, שמע משה את אביו משוחח עם אימו החורגת. "לא בן הקצב הוא, כי אם בן נעות המרדות" אמר האב "חפץ אני להשליכו מבינתו

לא אעזבך עד אשר תבטיחני שתשא דברים בפני כל הקהל בשבת לאחר הקריאה בתורה".
משה מסכים על אתר.
בשורת התלמיד חכם שבא לעיר התפרסמה תוך דקות, וכבר החלה נהירה רבתי אל בית המדרש לחזות בתלמיד החכם הצעיר המצוייד בכתב הסכמה מאת גדול הדור הר"י מיגאש.

כמובן שאין איש מעז להזמין אותו לארוחות השבת שכן הכל יודעין שהכבוד מגיע לרבה של קורדובה רבי מיימון בן עובדיה. אולם למרבה ההפתעה, מבקש משה מראש הקהל לסעוד בביתו את סעודת השבת בערב. הוא נענה מייד. לאחר מכן הודיע לו משה כי יאלץ להתפלל בבית כנסת אחר את סעודת ערבית בשל התחייבויות קודמות, ורק בשבת בבוקר יגיע להתפלל בבית הכנסת המרכזי. וכך היה. מתפללי בית הכנסת ובראשם הרב מיימון התאכזבו כמובן בראותם שהתלמיד החכם המדובר לא הגיע לתפילת הערבית אולם התנחמו בכך שלמחרת יזכו לשמוע את דרשתו.

משה מתפלל בבית כנסת קטן ולאחר מכן אוכל את סעודת השבת אצל ראש הקהל. בסעודת השבת הוא מתכבד לשאת דברי תורה. רק פתח פיו לדבר ולבני משפחת ראש הקהל מתגלה שפיו מפיך מרגליות, דברי תורה וחידושים שלא שמעתם אוזן. אם לראש הקהל היו פחדים כלשהם על הסכמתו לתת לאיש האלמוני לשאת דברים במקום החשוב ביותר בקורדובה, הרי שלמשמע דבריו ולמראה הנהגתו הוא יודע שמחר יזכה למלא חופניים ברכות ומחמאות על החלטתו זו.

למחרת מגיע משה לבית הכנסת הגדול של קורדובה, בהנהגת אביו רבי מיימון. ומשה שיצא בן שמונה, כילד קטן ללא חתימת זקן, הריהו בן שמונה עשרה, כאב בתורה ורך בשנים וזקן מעט את פניו. אין איש שמזהה את הילד השובב שברח לפני עשר שנים, ובשבת חגיגית זו אין כל סיבה להיזכר בפרשיה הנשכחת הזאת. לאחר קריאת התורה עולה משה ונושא את דרשתו. וזו דרשה שלא שמע איש מעולם. מתובלת היתה בדברי תורה מכל חמשת החומשים ובגמרות מכל קצווי הש"ס, במדרשים ובמפרשים ומעל הכל הסבריו וקביעותיו של העילוי הצעיר שכתב שנמשכו דבריו כך הבינהו פחות חופניים אנשים, עד למצב בו רק שבעת הגאונים של נשאו ונתנו עימו בדבריהם.

עם סיום הדרשה קם על מקומו רבה של קורדובה ויחד עם כל החכמים בעיר באו ולחצו לו את ידיו והביעו התפעלותם ממנו. רבה של קורדובה אף אמר "הריני גוזר עליך שתסב עימנו בשולחן השבת".

משה נענה. ישבו להם רבי מיימון וכל בניו ובנותיו בשולחן השבת והקשיבו לעילוי הצעיר שהפליא בדברי תורה, מדרש ומוסר, מעולם לא היה בביתם אורח כה מלא וגדוש, וגם טוב תואר היה.

בסעודה השלישית חזר על עצמו המחזה, ורבי מיימון ובניו יוצאים מהתפעלות, וברגע שיוצא האורח לרגע מהחדר כבר עטים האחים ומפצירים באביהם שיחטוף את העילוי הצעיר לאחת מאחיותיהם שהגיעה לפירקה. מיימון אפילו אינו מהסס. הוא כבר חשב על כך מרגע ששמע את הדרשה.

במוצאי השבת ניגש מיימון אל הצעיר וממתיק עימו סוד. "הריני רואה שהמצאתו של מוריני ורבינו הר"י מיגאש לא זו בלבד שלא היתה מוגזמת, אלא היתה בבחינת המעט שבמעט. רואה אני כי כלי חמדה לפני ומציע לך להיות חתני, מלוקחי אחת מבנותי, ואדאג לכל מחסורך".

משה מתאפק מלבכות, כיוסף בשעתו, ויודע כי הגיעה שעת ההתגלות. כיוסף הצדיק מבקש גם הוא, "הוציאו כל איש מעלי" ואז במילים מדודות, ממש כפי שנהג בורא העולם באברהם אבינו הוא מספר לו את תולדותיו בעשר השנים האחרונות ורק לאחר שהאב מתחיל לעכל את הדברים אומר משה: "אני הוא בןך יחידיך, אשר לא כל כך אהבת, אני משה, שעזב לפני עשר שנים את קורדובה. זכיתי ברחמי שמיים להתגלגל לגאון הדור הר"י מיגאש והוא שימש כאבי החורג, וכעת באתי לפני הגיעי לפרקי, לשאול, התקבלני?".

ומיימון נופל על פניו ובוכה בכיה גדולה ועצומה. "אוי לי מה עשיתי? אבן מאסו הבונים היתה לראש הפינה. איך אשא פני אליך בני בכורי ראשית אוני? כיצד נסתתרה מעיני אישיותך וגאונותך, ווי לי מה יכולתי לאבד, אויה לי שלא זכיתי אני לגדלך לתורה".

ורבי מיימון מחבק את בנו באהבה גדולה ומבקש את סליחתו ולאחר מכן הם יוצאים מהחדר אל האחים הסקרנים ורבי מיימון מציג את משה ואומר לכולם. "הנה בני בכורי אשר נעלם לפני עשר שנים בדמות ילד קטן ושובב וחוזר אלי כעת בדמותו של תלמיד חכם עצום רבי משה בן מיימון".

עוד באותו ערב מכנס רבי מיימון את ראשי הקהל ומייעד לבנו משה את בתו של ראש הקהל בת צדיקה וצנועה ובעלת מידות טובות, ולא נח עד שהכריז קבל עם ועולם כי בנו בכורי יירש את כסאו אחריי.

הדברים נפוצו בכל רחבי קורדובה ואף נשאו על גלי הקול עד לגאש ורבי יוסף מיגאש, ששומע את הדברים מחייך לעצמו. הוא קיים את השליחות שהוטלה עליו משמים, והשיב את המתנה לבעליה.

ראש הישיבה עושה הפסקה קטנה ולאחר מכן מכריז. "ורבי משה בן מיימון הלך וגדל והפך לאחד מהדמויות רבות ההוד של עם ישראל, הוא נחשב עד לימינו לסמכות תורנית ולפוסק הלכה שאפשר לייחס רק לאנשי הכנסת הגדולה לתנאים ולאמוראים, יש שכינוהו "הגנר הגדול", והמשפט המפורסם ביותר אודותיו הוא "ממשה עד משה לא קם כמשה". הוא נזכר בנשימה אחת עם רבי יהודה הנשיא שחתם את המשנה, רב אשי שחתם את הגמרא ורבי משה בן מיימון המכונה-

הרמב"ם, לו מייחסים את חתימתה של ההלכה היהודית מתקופת הגאונים".

ניכר בר' רפאל שהסיפור תפס אותו. החיך הציני שהיה על שפתו בתחילת הסיפור, פינה את מקומו לנימת השתאות. אולם, החקרן שבו מתעורר אף הוא: "מיניין לך אמיתת הסיפור הזה?" הוא שואל "אולי מישוה המציא כאן סיפור, כדרכם של סיפורים?".

ראש הישיבה מביט בו. "סבור אתה שאשולף לאדם שכמותך סיפור בלתי מבוסס, שסיפר אותו מישוה בלתי מוסמך?". ובכן סיפור זה סופר על ידי לא אחר מאשר הרמב"ם עצמו, וכדי להרגיע את חששותיך הריני מראה לפניך את הקונטרס הישן להרמב"ם שנכתב על ידו בשנת ד' תקי"י, שנים ספורות לפני פטירתו ויצא לאור לראשונה ע"י נדוד, בן בנו, ר' דוד עוד בחייו וקיבל את הסכמת הרמב"ם להדפסת קונטרס זה. הפעם האחרונה בה יצא קונטרס זה לאור היה בשנת ה' תרל"ח ע"י ר' נפתלי היילפרין, בן בעל המשכיל לאיתן' ממינסק, בצרוף הסכמתם של הגאונים גדולי הדור בעל 'בית הלוי' ור' יצחק אלחנן מקראוונא זצ"ל.

"ויועד אתה מדוע החליט הרמב"ם לפרסם סיפור קשה זה?" ר' רפאל מצפה לתשובה. "בסיום הקונטרס הוא רושם זאת. הדברים נכתבו בשבילך, ר' רפאל. בשבילך ובשביל הורים אחרים שמתייאשים מילדיהם ומתייאשים מהם. סיפור חייו של הרמב"ם זועק לאותם הורים, לבל ישליכו את ילדיהם, לבל יתיאשו מהם, ובדואי שלא יזרקו בהם מרה ויכנו אותם בשמות כגון "בן הקצב".

מאז גיל שמונה עשרה היה הרמב"ם מקורב לאביו יותר מכל אחיו, וגם ירש את כסאו, השניים אהבו זה את זה אהבת נפש, וקשה להאמין שהיה מוציא סיפור זה אלמלא הסכמת אביו. רוצה היה הרמב"ם להציל מאות אלפי ילדי ישראל שיוולדו לאורך הדורות, ולכן הוא מפרסם את סיפורו, כשפנייה אישית נרשמת בסופה של האיגרת אותה אני רוצה שתקרא בעצמך".

וראש הישיבה מגיש לר' רפאל את לשונו של הרמב"ם מילה במילה מתוך הוצאת תרל"ח: "אבי ר' מיימון לא היה רוצה לקחת אשה, ויהי בחצי ימיו בא בחלומי איש אחד וצויה לו שייקח אשה כי אין תורתו רצויה בעודו ללא אשה, והיה מהתל מזה החלום, עד שצויהו לילה אחר לילה ללכת לעיר קטנה ליד קורדובה לקחת משם אשה בת הקצב של אותו מקום. נסע אל אותו המקום וכראתו את הקצב עומד בפתח חנותו חלשה דעתו על כך כי מזלו גרם לו לבוא בקשרי הקידושין עם משפחה שדלת שוכזאת. אך כראותו את האשה אשר אמר האישי בחלום, הבין כי חלישות דעתו לשואו היתה.

לקחה לו לאשה ותהר לו ותלד לו אותי, ותקש בלדתה ותמות ולא זכיתי לראות את אמי יולדתי. ובעת מילתי בעתה ובזמנה נקראתי בשם משה. ואבי רבי מיימון לקח לו אשה אחרת ותלד לו בנים ובנות, ואותי גידלה שלא מתוך חשק וקירבת אם כי אם כמצות אנשים מלומדה.

ואני משה הצעיר הייתי קשה הבה מאד ומעט רצון ללמוד, ואבי היה מכה בי מכות רבות והוספת שם לשמי "בן הקצב", שם אשר היה לבזו בעיני כל, עד שנואש ממני ורוצה לגרשני מביתו, ואני קידמתי והלכתי אל אחד מבתי המדרש של העיר קורדובה שם מצאתי מקום לגופי, ישנתי בו, ואיקץ ואצא מן העיר. איני יודע היכן רגלי נושאות אותי, עד הגיעי אל עיר אחת אשר שמה גאש ואמצא שם איש אשר היה מאיר וחום נסוך על פניו ושמו רבי יוסף מיגאש. ואתחיל ללמוד ממנו ולהפליג בחכמה ודעת. ואין אני מגיד את משפחתי ועיר מגורי כי חששתי פן ישיבוני שם.

וגיל הגיעי אל העיר גאש היה בעת היותי כבן שמונה שנים. בעת היותי כבן שמונה עשרה שנה ציוני רבי כי אשוב אל העיר קורדובה ונתן לי עצה הדרך אשר אלך בה. ובסיבת המסובב הגעתי אל העיר קורדובה ביום השישי, נגשתי אל ראש הקהל הממונה על סדרי והנהגות העיר והוא לא הכירני וביקשתי לעמוד ולדרוש בפני הקהל וראשי הקהל בשבת עת זמן הקריאה בפרשה כי שליח מצווה אני לחתן יתום, וזאת הייתה חלק מעצת רבי אשר אף מסר בידי כתב הסכמה לדבר שליחותי.

אל בית המדרש בו היה אבי רבי מיימון הלכתי רק בתפילת השחרית של שבת קודש בכדי שלא יכירני קודם גישתי לדרוש, ובשבת קמתי לדרוש רבים דברים נוראים כעצת רבי, ואחר הדרשה קמו אבי ואחי אשר לא הכירוני ויקבלוני בסבר פנים יפות תוך הימים אותי לסעוד את השבת בבית הרב ושם להמשיך בדברי הדרוש אשר אמרתי.

לעת צאת השבת ביקש אותי אבי רבי מיימון להיות מלוקחי בנותיו כי רואה הוא כי כלי חמדה עומד בפניו, ואומר כי קודם מתן התשובה צריך אני עת קלה למחשבה. ואצא ואשוב אל הבית ואומר לאבי ביחידות כלשון אשר נאמר לאברהם עת ניסיון העקידה כי יראתי פן חולשה תבוא לו והייתי כמשלם רעה תחת טובה. ויעמידני אבי רבי מיימון מתוך שמחה שלימה וישיאני לאחת מבנות ראשי הקהל ויתן לי את כסאו.

הקדים כל שואל על מה ולמה צריך לפרסם אני מעשה זה אשר ארע איתי, ואשיב למען ידעו כל אב ואם וכל המלמד את תינוקות בית ישראל הדרך אשר ילכו בה, למען ידעו כי שליחים הם ואל יפגעו בשליחותם, אין מודדין לו לאדם בבני ובנותיו המוצלחים אשר גם בלעדיו יעלו מעלה בדרך העולה בית קל. אלא דווקא בבניו אשר ניתנו לו כפיקדון בידו כדי להביאם אל הדרך אשר ילכו בה. ובלקחו אליו מתוך אהבתו ויראתו את בנו תלמידו אשר ניתן לו להתגדל בו, זו שליחותו בעלמא הדין".

ג. ב. (מתוך "קונטרס הישן להרמב"ם" עליו מבוסס הסיפור. הסיפור מופיע בקצרה אף ב"סדר הדורות", פרק ה).